# DISPUTATIO MEDICA

*Quâ*

Illuſtris & Gratioſiſſimi Senatûs Medici conſenſu,

# IMMODERATUM MENSIUM PROFLUVIUM,

In almâ ad Salam Academiâ,

*PRAESIDE*

VIRO

*Nobiliſſimo, Ampliſſimo, Excellentiſſimo atq; Experientiſſimo*

DN. JOHANNE THEODORO SCHENCKIO, Medic. Doct. Theoretices Prof. Publ. famigeratiſſimo, & Facultatis Aſclepiadeae Decano ſpectabili,

*Dn. Praeceptore, Hoſpite, Patrono ac Promotore ſuo nullô non honoris ac obſervantiae adfectu jugiter devenerando,*

Publicae Iatrogoniſtarum ventilationi *ſubmittit*

SAMUEL OCHLITIUS,

Landsb. ad Warth. Neo-Marchita.

*AUCTOR.*

*In Acroaterio Medicorum ad diem Auguſti,*

---

*JENAE*

E Chalcographeo SENGENWALDIANO,

ANNO M. DC. LXV.

6

MAGNIFICO
VIRO,
*NOBILISSIMO, AMPLISSIMO ATQUE*
*EXPERIENTISSIMO*
DNO.
# GUERNERO ROLFINCIO,
PHIL. MEDIC. DOCTORI LONGE CELEBRATISSIMO, PRACTICAE ET CHIMIAE P. P. MERENTISSIMO, FACULTATIS SUAE ATQUE ILLUSTRIS ACADEMIAE JENENSIS SENIORI GRAVISSIMO,

*Domino, Praeceptori, Patrono ac Promotori ſuo magno,*

ſubmiſsâ proſequendo obſervantia & cultu devenerando humillimo

*LABOREM MEDICUM*

*huncce,*

quantulus cunque is eſt,

*in ſui ſtudiorumque ſuorum commendationem*

D. D. D.

SAMUEL OCHLITIUS,
AUCTOR.

## Χριστοῦ χειραγωγοῦντος.

## PROLOGIUM.

INter alia, quae ſupremus Medicorum Daduchus, *Hippocratem indigito*, Poſterorum memoriae reliquit, hoc (α) certè notari meretur: *αἱ ὑστέραι πάντων τῶν νουσημάτων αἰτίαι εἰσίν.* Quibus verbis totam ferè (β) foeminarum ſanitatis rationem, & morborum muliebrium curationem in utero ſitam eſſe, atteſtatur.

Non abludit inde vetuſtisſimus *Aretaeus*, dum *l. 2. χρονίων c. 11.* inquit: *ἔστι γυναιξὶ ὑστέρη ἀγαθὴ μὲν ἐς κάθαρσιν καὶ τόκον· ξυμφορὴ δὲ νούσων μυρίων τε καὶ κακῶν* h. e. *mulieribus uterus ad purgationem & partum quidem bonus eſt, ſed morborum infinitorum malorumque acervum congerit.* Adfectô enim utero totum corpus in *κοινωνίαν* & contagionem trahi (γ) atq; rapi, cuilibet paulò cordatiori in proclivi videre eſt. Haut proinde immeritò divinus Senex adfectus iſtiusmodi *ὑστερικοὺς* (δ) Dogmatico Medico maxumoperè commendatos cupit.

Quos inter omnes qvùm haut poſtremas ſanè partes teneat IMMODERATUS ille, qui MENSIUM dicitur, FLUXUS, ſive frequentiam ſpectes, ſive, quod illum comitatur, periculum; operae pretium me facturum exiſtumavi, ſi vel exercitii causâ, quae ex eruditis Medicinae Procerum ſcriptis de genio ejus, differentiis, cauſis, ſignis ac curatione, apis matinae in morem, collegi, breviter hîc, & in ſynopſi quaſi exponerem ac Doctiorum de iis judicia explorare aggrederer. Digna etenim materies eſt, ut penitiori conſideratione examinetur, ut cauſae ejusdem debitâ & Medicorum Scholis ſolemni

operâ inveſtigentur, atque ſic tandem methodica hujus non vilipendendae moleſtiae profligatio ſubjiciatur.

Unicum tamen adhuc ſubolfacio, quod Lectorem quendam offendet forſan; nupta nempe verba, quibus hoc inſtitutum meum, ſi dicendum prout res eſt, planè carere nequit. Difficile enim non modò, ſed & impoſſibile eſt, ſermonis pudorem, & artis praecepta ſervare ſimul, inquit *Aurelius Cornelius Celſus, l. 6. d. re med c 18.*

Quapropter pudiculum hujusmodi commonefactum velim, ut verecundis hoc ipſum oculis adſpiciat, animumque ab omni cogitationum turpitudine ſegreget, Naturam imitando ducem, qvae, ut *Cicero* (ε) loquitur, partes, obſcoenum habituras adſpectum, ab oculis removit, & quaſi intra occultos corporis receſſus abſcondidit. Id quod in proceſterio hoc monuiſſe ſufficiat, Caeterùm

πάντα καλῶς ἔςω!

(α) *lib. d. loc. in hom.* (β) *Lud. Mercat. l. 2. d. aff. mat. c. 1.* (γ) *Hipp. l. 1. aliment. Aët. c. 4. tetrabibl. ſerm. 4. c. 68. Albertin. Botton. l. d. morb. mul. c. 39.* (δ) *l. d. morb. mul.* (ε) *lib. 1. Offic.*

## Caput Primum

### *In nominis rationem inquirit.*

NE in limine illicò offendamus, & quod *Luciano* in ore eſt, Αἰθίοπα σμηχῶμεν, primò omnium in *vocum incunabula* pauliſper inquiramus, neceſſe eſt. Cùm non tantùm *Galenum* ipſum, Criticorum non minùs, quàm Medicorum Principem *l. 3. ſimpl. med.* conturbatum vocum uſum & rerum ipſarum cognitionem conturbare, doctè ediſſerentem percipimus; ſed & inſuper μέγα θαῦμα illud *Jul. Caeſ. Scaligerum*, nominato jam Galeno hiſce verbis adſtipulantem legimus, quando *exerc. 359.* ait: *à nominibus eſt auſpicandum*, quidpe τὰ ἐν τῇ φωνῇ ἐςι τῶν ἐν ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, *teſte Philoſopho.*

No

*Nomen* itaq; adfectûs noſtri IMMODERATUS MENSTRUORUM FLUXUS à Latinis dicitur.

A *Graecis*, in quorum lingva aliàs eſt ea verborum proprietas, ut cum rebus ipſis nata videantur, ea vis, ut ſub adſpectum quaſi rem ſubjiciant, (uti loquitur *Pontanus, l. 1. Progymn. p. 96.*) nominatur ῥȣ̃ς γυναικεῖ☉ *teſte Philoſ. 3. 3. d. hiſt. animal. c. 19.* Derivatur ἀπὸ τȣ̃ ῥέειν fluere, diffluere & τȣ̃ γυναικὸς muliere, quòd fluor iſte mulieribus maxumè familiaris ſit & quaſi proprius.

Ne verò quisquam in vocabulis hisce ludat, aequivocationem eorum examinabimus, trito & vulgari ducti & impulſi axiomate: Qui benè diſtingvit benè docet.

Ac primò quidem ῥȣ̃ς Botanicis notat arbuſculam quandam bicubitalē, nomine alio à Barbaris emendicato, *ſumach* dictam. Graec. ῥȣ̃ς ἐρυθρὸς καὶ μαγειρικὸς, differentiae causâ, quòd obſoniis olim adſperſa fuerit, hodie coriariorum uſui cedit; maxumè tamen proficuam eſſe, teſtatur *Dioſcor. l. 1. c. 124.* in profluvio fœminarum albo.

Ῥοᾶ εἶδ☉ δένδρον exſtat apud *Suidam*, ſignificans, ut vult interpres *AEmilius Portus*, genus arboris. Punicam malum, quae mala punica ſive granata fert.

" Ῥοῦς & Hippocrati ῥό☉ dicitur à colore coccineo
" acinorum. ῥȣ̃ν enim ἐρυθρὸν interpretantur, unde Ruſſus
" vox Latina, & Roux vulgò Gallorum, nobis rhos vel rhus.
" Latinum enim nomen non habet, ut ſcribit Plinius, cum in
" uſum pluribus modis veniat. Tamen *Theodorus*, quae eſt
" fatalis ejus audacia, fluidam interpretatur, nomen illi à ῥέω
" poſitum fuiſſe exiſtumans. Vid. *Hiſt. omnium Plantarum ſeu*
" *generalem Lugdunenſium Tom. 1. l. 1 c. 38.*

*Caſparus Hoffmannus l. 2. de Medicam. officin. c. 197.* eſt originis, *ſcribit*, Syriacae, & deducitur inde τὸ Ruſſus vel Rusſeus, quo Romanos eſſe uſos, ſi non aliunde conſtaret, certè ex factionibus aurigantium veneti & rusſei coloris, de quibus *Gal. 7. m. 6.* manifeſtum fieret; tamen ſi quis Graeco more cum *Galeno* aliisque declinare velit ῥοὺς, ῥοὸς, cum eo nos non pugnabimus. Eſt autem idem, atque, ut dixi, ἐρυθρός.

An βυρσοδεψικὴ καὶ ὀψοποιητικὴ i. e. coriaria & culinaria diverſae plantae, interroganti olim reſpondet *Bauhinus*. Non. Atqui *Galen.* diſtingvit ϛ. κ. τοπ.

*Abuali Ibn-tſina*, vulgò *Avicenna* dictus, *Can. Med. l.* 2. c. 2. Tſumakh i. e. *rhus* aliud Choraſanicum, aliud Syriacum, minus choraſanico eſſe docet. Ad quae *Plempius in ſcholiis*: non refert, inquit, à Choraſana, quae eſt Choroane Ptolomaei aut Parthia Oxo contermina. Haec: *obſoniis commodè inſpergitur*, in Romano exemplario adduntur.

Menſtruus appellari ſvevit iſte fluxus, quòd ſingulo menſe fœminino ſexui ad concipiendum idoneo contingat. Nonnulli fluxum hunc abſolutè MENSTRUA, aut MENSES vocant. Alii TEMPORA, quod ſtato tempore prodeant; alii FLORES, eò quòd ſicut arbores fructum non ferunt, niſi flores prodeant: ita ad concipiendum apta foemina non ſit, niſi priùs menſes fluant.

Reſpondet Latinae appellationi Graeca καταμήνια, ut & ἔμμηνα ſc. καθάρματα vel περιττώματα, quia vertente ſe menſe, & ſecundùm motum Lunae, à quo tanquam rectore dependent, tùm in virginibus, tùm mulieribus nondum vetulis, recurrere ſolent. Cui ſententiae ſuffragatur *locus lib. de ſeptimeſtr. partu Hippocratis*, quamvis contrarium ſtatuat *Helmontius*.

Pendet vectigal quaſi ſuum ſingulus menſis, quod hinc MENSTRUUM dici ſolet, & quaſi flores producit, unde noſtrates, Monat-Blume/ die Roſe/ Galli les fleors, gli flori, die Zeit adpellant. Solet etiam εὐτραπελίας ἕνεκα aliis nominibus pudibundus iſte fluxus circumſcribi, utpote per *virginalia*, & *mulіebria ſacra*, *profluvium uteri*, *muliebrem purgationem*, *juſta*, ut eſt ap. *Columell.*

Antequam ulteriùs progrediamur, de *materia* etiam & *tempore* fluxûs naturalis præfari nonnihil licebit, quò eò deinde meliùs praeternaturalem, de quo ſermo nobis erit, à naturali dignoſcere valeamus.

Quae itaq; effluere ſolet, MATERIA, ſangvis rubens eſt, & in junioribus quidem οἷον ἀπὸ ἱερείου inſtar ejus apparet,

qui à recens mactata victimâ fluit; in mediâ aetate medio modo ſe habet; in ſenibus craſſior eſt ac nigrior. Interdum tamen in bilioſis flaveſcens, in pituitoſis ſubalbicans, & in melancholicis ſubnigricans comparere ſolet.

TEMPUS hujus fluxûs varium & mutabile eſt. Natura certâ lege atque ordine agens TEMPUS *UNIVERSALE* decimum quartũ huic fluxui annum deſtinavit, quo tempore multis ut plurimum, iisque variis mutationibus obnoxiae ſunt foeminae. Succedit enim pubes, mammae intumeſcunt, Venerisque non exigui interdum ſentiuntur ſtimuli. Horum ſignorum meminit *Ezechias* c. 16. Ubera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit, & ecce tempus tuum erat tempus annorum. Vid. quae recitat *Ariſt.* 7. *Hiſt. animal.* 1. His ſiquidem ſignis viſis gaudet, maritum ſibi ſpondet, mammis ſororiantibus ſuperbit, amat amari, jungi, pungi; *quod tamen ut caſta mente legatur, monemus*; & cum primùm efflorеſcere incipiunt flores, floridae admodum fiunt virgines, libidinis aeſtu tentari ſolent, punctionibus imprimis cieri, tuncque prudens locum invenit *Ariſtot.* conſilium, diligentisſimè eas cuſtodiendas eſſe.

Proſtant tamen exempla, quod tùm *citius*, tùm *tardius* apparuerint. Prout enim calidiores & ſucculentiores, eò citiùs cruorem fundunt & laciniam cruentant. Ita nonnullis circa 12. aetatis annum proſiliisſe, ſcribit *Senn. l. 4. Prax. p. 2. ſect. c. 1.* & undecimo; *Bartholin.* cent. 3. obſ. anat. 91. NONO; *Fernel.* l. 6. Pathol. c. 16. OCTAVO. *Joh. Schenck. ex relat. D. Jacobi Suteri*, QUINTO aetatis annô hunc fluxum coepiſſe confirmant. Plerumque autem iſtæ virgines ſalaces, & brevioris vitae habentur. Rasbutarum in India Orientali filiae QUINTO vel SEXTO aetatis anno nubunt, & ante 10. annum pariunt, teſte *Oleario in Mandesloi itinerario Indiae Orientalis*, unde colligitur, ipſis eâ aetate menſes quoque fluere.

Obſervatum hactenus fuit, virginibus 15, 16, imò 18. demum anno hoc naturae beneficium contigiſſe. Et tales, ſi non ex vitio quodam tardior fiat fluxus, longaeviores aliàs cenſentur.

De *tempore cujuslibet menſis PARTICULARI* ſententiam ſuam exponit Philoſophus 2. *de gen. anim. c.* 4. dum inquit: ἀκριβῶς μὲν οὖν ἡ περίοδος οὐ τέτακται ταῖς γυναιξὶ βούλεται δὲ φθινόντων γίνεσθαι μηνῶν h. e. menſtrua nullo certô circuitu deſcribuntur: amant tamen moveri decreſcente menſe. Minùs ergò adcuratè diei fluxus & refluxus definiri poteſt. Aliàs novilunium junioribus, plenilunium ſenioribus conſtitutum creditur, juxta tritum illud *Santorelli*;

*Luna vetus veteres, juvenes nova luna repurgat.*

Hoc tamen nec ſemper, nec in omnibus ita evenire, ſed naturam pro temperamentorum, & regionum diverſitate victûsque & vitae genere variare, experientiâ docemur.

In Codice ſacro ſeptendium legitur, *Levitic. c.* 15. Ad quem locum *Franciſcus Valeſius in Philoſ. Sacra*: quae enim fluxio ultra hebdomadam porrigitur, ſymptomatica eſt & morbi ſoboles.

*Ludovicus Duretus* apud *Hollerium* exactiùs computationem inſtituit. Quae per quinque dies fuit menſtrualis, XXV habuit intermisſionem: quae tres dies, XXVII: quae duos, XXIX, ut viragines, hæc enim per biduum menſtruant, mediocres per triduum; aquescentes per 5 aut 7. Haec in fluxu *ordinario* plerisq; contingere, nullum eſſe dubium ſuſpicamur. In *extraordinario* ſeu irregulari verò variant. Experimur enim, bis in menſe quasdam purgari, easque modò pauciores, modò plures per dies.

De *termino fluxûs naturalis*, auctore *Philoſ. 7. d. hiſt. anim. Aeniget a l. 3. c. 60.* haec habet: παύονται τῶν καθάρσεων αἱ μὲν περὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος, σπανίαι δὲ μέχρι τῶν ἑξήκοντα, Deſinunt purgari aliquae circa 50, paucae circa 60 annum. Unde pro miraculo habendum eſſe cenſemus, quod Sara conceperit, poſtquam deſierant ipſi muliebria, *Gen.* 18. Poſt 50. annum non amplius gignere, etiamſi voluptas nondum ceſſet, teſtis eſt *Plinius*. Prorogari tamen ad 53 & ultra, adſeverare conatur *Hollerius*. Notus quidem circumferri ſolet verſiculus:

*Adde decem ternis, muliebria menſtrua cernis,*
*ad quinquaginta durat purgatio tota.*

Sed

Sed deſinunt quoque, inprimis pingves, circa 35. aetatis annum, purgari. Simili modo iis quoque, quae nimis juvenculae marito junguntur, 45 vel 46 anno hic fons exareſcit.

Rarum eſt, quod refert *Greg. Horſt.* cuidam menſium fluxum 73 anno accidiſſe. *Gvil. Fabriz. c. 4. obſ 63.* 70; *Solenander ſ. 5. conſil.* itidem 70. It. in alia 76; & in alia 101. aetatis anno adhuc obſervarunt.

Et hic ipſe fluxus ut *plurimum fieri* ſolet ac debet cum εὐφορία, *ſine aliquo graviore ſymptomate.* Quod ſi verò ultra conſvetum purgationis tempus praeter modum naturae, aetatis, vivendique inſtitutum: aut praeter ſtatas periodos foeminis conceptui idoneis accidat, IMMODERATUS redditur. Quo inſtante foemellas ad tantam pervenire immoderantiam videmus, ut vel pereant, vel in gravisſimum aliud malum promptè adfectus degeneret. Quod etiam *l. 1. de morb. mul. Hippocr.* prolixâ verborũ ambage indigitat. Quâ de re exactiùs aliquantò acturi ſumus in *ſeqq. capitib.* hoc tantùmodò addentes, IMMODERATUM tùm *quantitatem*, tùm *tempus*, tùm *locum*, tùm *cauſas* & *effectum*, mutata alterataque, includere. Neque enim aequalem ſervat curſum *modus ordinarius*, ſed tribus regitur adverbiis, *Copioſè, parcè, mediocriter.* Hinc quatuor conditiones de ordinario, ut legitimus ſit & naturalis, adfirmant *Practici*: 1. ut ſervet periodos ſuas. 2 ut duret debito tempore & naturali loco. 3. ut adſit debita quantitas. 4. ut praeter quantitatem ſangvinis ſubſtantia ſit naturalis. His requiſitis abſentibus, vel aliter ſe habentibus, *illegitimus* & *praeternaturalis* qui vocatur, oritur, à potiori ſymptomate IMMODERATUS *dictus*.

## CAPUT SECUNDUM

### *Definitionem exhibet realem.*

EXplicato nominis ἐτύμῳ, adfectûs hujus definitio eſt ſubjungenda. Quae cùm in pathologica Medicinae parte ex amusſim ad ſtrictisſimas Dialecticorum regulas raró, aut nunquam ſeſe applicare patiatur, contenti hâc vice erimus deſcriptione aliquali, rei naturam exprimente.

Finimus ergò adfectum noſtrum, quod ſit *immodica ſangvinis excretio per uterum, orta ab imbecillitate retentricis uteri facultatis.*

GENUS, formalem exprimens rationem, eſt *excretio immodica* ſeu *fluxus immodicus*, & *ita* κτ̀ ποσὸν *excedens*, quo ipſo diſcernitur à moderata atque naturali ſangvinis menſtrui excretione, quae foeminis adultis & ad conceptum aptis, ex lege naturae, ſingulis menſibus, ordinario motu accidere ſolet. Dum non duas tantummodò heminas Atticas excedit, ut voluêre veteres, *Galeno* citante, ſed vires inſuper maximè etiam proſternit atque ſuperat. περιττωματικὴ ad mentem *Ariſtotelis l. 1. d. gener. animal.* nominata.

Hoc modo conſideratus fluxus, non ad morbum, non cauſam, ſed ſymptoma refertur.

Cum verò tria dentur horum genera, non ad *actiones laeſas*, nec *qualitates mutatas*, ſed *ad excreta & retenta* refertur. Adeſt enim hic quod moleſtat eorum quae ἐκκρινόμενα appellantur, & quidem αἱματώδη, *ſanguinea*, uti fluxus uterinos diſtinguit *Jacobus Hollerius de curat. morb. intern. l. 1. c. 58.*

Trahunt tamen hîc nonnulli Artis Medicae ſcriptores contentionis ſerram, & haerent in negotio ſtabiliendae certitudinis, an hic *ipſe adfectus inter morbos ſit recenſendus*, num verò inter *ſymptomata*.

Qui prioris adſertionem defendunt, illi ad id morborum genus recurrunt, quod in *malâ figurâ* ſeu *conformatione* ſitum eſt, autumantes, fluxum iſthunc ex meatuũ naturalium p. n. aptitudine prodire. Neceſſum enim eſt, *inquiunt*, figuram, retentioni ſanguinis idoneam, vitiatam eſſe in hoc adfectûs genere, quod ampliores, quàm par ſit, meatus complectatur.

Quia verò *teſte Galeno 1. M. M. c. 3.* morbus ille tantùm dicitur, à quo actio primùm vitiatur & laeditur, hoc ita, quò ſententiam ſuam ſtabiliant, limitare conantur, & ſtatuunt; quod non tantùm morbus ſit nominandus, in quo partis alicujus actio eſt laeſa, ſed cum & partis uſus eſt vitiatus & depravatus. Vaſorum autem uſus praeter alios eſt, ut ſangvinem, tamquam excrementum utile & foetus nutritioni deſtinatum, retineant,

quae

quae tamen in hoc adfectu aut rumpuntur, dilacerantur vè contuſione, ſeu ruptione, & tunc Διαίρεσις dicitur, quo caſu confertim ſangvis effluit; aut aperiuntur propria foramina, & extremitates venarum, & vocatur Ἀναςόμωσις; aut exeduntur tunicae ab humorum acrimonia & malitia, quod Διαπήδησις adpellatur.

Ex alterâ parte in ſymptomatum τῶν ἐκκρινομένων excretorum cenſu habetur, & quidem, uti dictum eſt, commodius, vel ipſo adſtipulante *Philoſ. dum* 1. *d. generat. anim. c.* 19. menſtrua nomine τῶν περιττωμάτων notat.

Haec ipſa cùm triplicia ſint, ut docet *Gal. d. ſympt. diff. c.* 6. nimirum κατ' εἶδος, τὸ πόσον καὶ οἷον, tùm *modum motus* & *quietis*, vel *ſubſtantiâ*, vel *qualitate*, vel *quantitate p. n.* ſciendum hîc, ſolâ excretionem hanc peccare *quantitate*, & in ſpecie quidem *multitudine*, eodem *Gal.* adſertore 3. *d. ſympt. cauſ. c.* 2. ubi ait: πλὴν γὰρ ὅσα διὰ μήτρας αἱμοῤῥαγοῦσι γυναῖκες, αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι κενώσεις τοῦ αἵματος ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν εἰσίν, ἐκεῖναι δὲ τῷ ποσῷ μόνον. *Praeter eam, quae mulieribus per uterum erumpit, caeterae ſangvinis (pluſculae) vacuationes, toto genere p. n. ſunt: illa verò ſolâ multitudine.*

Dum *copiâ* ſeu *quantitate tantùm* peccare ſanguinem dicimus in hoc adfectu, non poſſumus non recordari eorum, qui virulentum illum ipſum, & malignâ qualitate praeditum contendunt. Inter quos ex Philoſophis primas tenere videntur *Plinius lib.* 17. *nat. hiſt. c.* 1. & *Columell. l.* 1. *rei ruſt. c.* 3. qui ſtatuunt, quod ſpecula inficiat, eboris nitorem obſcuret, vina corrumpat, plantas, ſi quas incidat, perdat, canes in rabiem agat, hauſtusque in homine epilepſiam, maniam, lepram, & ſimilia mala proferat. Cum his *Cardanus* funem trahit, qui *lib.* 12. *de ſubtilit.* ſangvinem menſtruum magnam vim habere tradit. Siquidem mulier, dum eô laborat, ſpecula chalybeata ſpiritu inficit rubigine, & ſata, per quae vadit, laedit. Quin ab hoc ipſo excreti miasmate morbillorum & variolarum in foetu διάθεσιν deſcendere, Arabum dogma exiſtit.

Breviter autem eam controverſiam dirimi poſſe exiſtimamus, ſi dicamus, quod is interdum quidem alienam acquirat qualitatem, graviora ſymptomata pariat, taleisque det

effectus, quales recenſuimus, qui occultum quid & venenatam qualitatem arguant; praeſtare tamen iſtud per accidens, quatenus nimirum vel p. n. in corpore cumulatur, corrumpitur, & vitioſis permiſcetur humoribus.

Sanè quod ſpecula menſtruata mulier inficiat, humoribus debetur acidis illis & ⊕latis, qui unà hoc ſub motu agitantur, fermentatique aëri exſpirato ſe permiſcent.

Quod ipſum etiam ſtrenuè impugnat *Helmontius* in *Phyſica ſua inaudita*. Decipiuntur, inquit *Fallopius lib. de Med. purgant. c. 1.* certè nonnulli, ut *Plinius* & alii, qui ex ſymptomatibus quibusdam, quae dicunt accidere, dum mulieres menſtruantur, adſerunt, menſtruum eſſe malum & corruptum. Decipiuntur profectò, quoniam ſangvis menſtruus in ſe benignus eſt & bonus, ſed ſi aliquando edit illa ſymptomata mala, illud provenit, quia ratione obſtructionis, aut aliam ob cauſam retentus fuit per unum & plureis dies, exq; retentione putruit, & malam acquiſivit qualitatem. Optumus ergò, ſi mulier praecipuè boni habitus eſt.

## Caput Tertium

### *Subjectum explanat.*

SUBJECTUM *denominationis* eſt MULIER. Ita enim *Ariſtoteles*, qui nihil, ad animalium naturam ſpectans, reliquit intactum (habebat enim 2000 indagatores ab Alexando praeſtitos, qui orbem univerſum peragrantes animalium proprietatibus ad amuſſim obſervandis ſedulò navarent,) menſtruas purgationes non in omnibus fœminini generis animalib9 fieri ſcribit, ſed dumtaxat in iis, quae ſunt ſangvine praedita, quaeque vivum pariunt animal. πλείστην γὰρ ἀπόκρισιν ἀφίησι γυνὴ τῶν ζώων. *Plurimum etenim menſtrui excrementi mulier emittit. 1. de generat. animal. 19.* ἐν τούτοις γὰρ ἀπόκρισιν ἡ τῶν καταμήνιον γίνεται ῥύσις θύραζε μόνοις. *In hoc enim uno* (genere animalium) *menſtrua profluunt* καὶ τούτων ἐπιδηλότατα ἐν ταῖς γυναιξί, *& omnium apertiſſimè in mulieribus.*

Unde

Unde proportione ut in maribus genitura, in mulieribus menſtrua proveniunt, Omnium autem animalium mulieres menſtruam hanc colluviem diffundunt, quod non, ſicuti bruta, in pilos, cornua urinamque abſumant, eôdem teſte *7. hiſtor. animal. 2.* Non ergò piſces, neque ovipara, neque omninò volucrum genus menſtruo fluore madeſcit, ſed vivipara tantummodò & inter haec mulieres uberiùs. Cum verò non parva latitudo ſit hoc in ſexu, certisſimum eſt, ratione temperamenti, vitae & victûs generis unam prae altera iſto mali genere tùm fortiùs, tùm frequentiùs affligi.

Cum *Helmontius Tract. lunare tributum* fatetur incomparabilem Dei generatricem virginem, arcam foederis, corruptionem nullam in ſe unquam admiſisſe, & per conſequens nunquam menſtruo obnoxiam, ut neque muliebres incommoditates paſſam, quidpe quae meritò Lunam, Lunaeq; proprietates, divino nutu pedibus ſubſtratam habet, verba honoris loquitur, quibus ſua laus eſto.

*Sedes principaliter adfecta,* ſine cuius cognitione neq; cauſæ ſatis intelligi, neque praeſidia accommodata debitè adhiberi & praeſcribi poſſunt, UTERUS eſſe creditur, ὑστέρα, quaſi viſcerum poſtrema dicta. Situ intellige, non uſu, quem *Aretaeus l. 11. de cauſ. diuturn. morb. c. 11.* duplicem facit: ἐς τόκον, καὶ ἐς κάθαρσιν. Cùm ſangvis hic non in nutrimentum foetus abſumitur, ordinario Naturae curſu ſtatis temporibus per uterum effluit & expellitur, uterus πάθος hoc excipit, qui ad fluxum hunc & ut pars *ſimilaris*, arteriis & venis refertus, & ut *diſſimilaris*, cavitate & meatibus praeditus, concurrit.

Non ſemper tamen per eſſentiam laborat. Saepe per conſenſum hepatis, lienis, cordis vitio accidit, quorum vaſa impurum corporis ſangvinem ad uterum propellunt, unde fluxus uterinus vocatur.

Qui in fluxione terminos, Phyſicorum more, *à quo*, per *quem*, & ad *quem*, attendendos praecipiunt, illi partes *mandantes* à *transmittentibus* & *excipientibus* diſtingvunt.

De *partibus hiſce*, unde potisſimùm ſangvis hic menſtruus, & per quas vias mittatur, varii variè ſerram ducunt.

*Veſalius* cum aſſeclis ſuis *l. 5. d. hum. corp. fabrica c. 15.* ex fundi venis menſtruas purgationes ſanis alioquin evenire ſtatuit. *Galenus* verò *5. aph. 60.* ex utrisque tàm fundi, quàm cervicis venis ſangvinem effluere cenſet.

*Alii*, ut *Columbus l. 10. anatom.* vaſa eligunt, qvae à cavae diviſione oriuntur, & in uteri cervicem inſeruntur ad latera.

*Alii* denique, iique plures ad uterum etiam peculiarem hujus mali originem referunt, quod ex ejus proprio vitio aliquando profluvium illud accidat. Quid itaque in tanto tantorũ virorum diſſidio dicendum, meritò quis dubitet? At titubantem hâc in re erigit *Joh. Argenterius.* acerrimus ille *Galenomaſtix*, praefat. ad Lectorem: Nos putemus, *inquit*, eos, quos alii tamquam Deos venerantur, fuiſſe homines, qui non omnia noverint, poſterisque nobis multa excogitanda reliquerint: agnoſcamus & nos pariter eſſe homines, ingeniumquè & ſenſus ad veri inveſtigationem & rerum dignotionem à natura accepiſſe.

Quamobrem ab omnibus hiſce diſcedentes, ad neotericorum inventa, ipsâ αὐτοψίᾳ comprobatâ, accedentes, & Praeceptorum celeberrimorum veſtigiis inſiſtentes, TOTUM CORPUS, praecipuè VISCERA αἱματοποιοῦντα, cor, pulmones, jecur, lienem, quò pancreas & meſenterium ſpectat, pro *parte mandante*, *vias* verò ſangvinem huncce *deferentes*, ARTERIAS UTERINAS, à ſpermaticis ſecundùm veteres & recentiores, quos inter eſt *Joh. Riolanus*, ab hypogaſtricis emergentes, agnoſcimus.

Pro parte *recipiente* verò & *pellente* COLLUM uteri, non modò quatenus iisdem vaſis per duplicaturam ejus excurrentibus, inibique in ramulos ſe diſpartientibus deſinentibusq; ibidem eſt refertum; verùm etiam quatenus cavitate ſuum περίττωμα immodicum hic excipit, colligit, & vel fluidum vel in grumos coactum per orificium ejus, quod inferioris reſpectu, externum vocatur, emittitur, decernimus. Adiſis *ſuffraganeos Dn. Guern. Rolfincium Phil. Med. Anteceſſorem & Seniorem cùm ſui Facultatis, tùm Univerſitatis hujus, Epitom. cognoſc. & curandi adfect. corp. hum. particular. l. 3. c. 23.* & *Dn. Joh. Theodor. Schenckium*

*Med.*

*Med. Doct. & Theoret. P. P. famigeratiſſimum, in Exercitat. Anat. lib. IX. c. XXV*, utroſq; Praeceptores meos, plus quàm filiali cultu aeternùm devenerandos.

Labitur Galeni dogmate niſus *Zacut. Luſitanus Praxi Hiſt. l. 3.* cùm negat, per ſeminaria vaſa deferri excrementum hoc, ipſe verò cavam indicet, à quâ ad uterum relegetur.

## Caput Quartum

### *Cauſam immediatam ſeu proximam, & mediatas proximiores inveſtigat.*

ARiſtoteles graviter aliquando decumbens, tamquam bonus Philoſophus, ad cauſas rerum inveſtigandas adſvetus, Medicum ſuum ita affabatur: *ne me cures velut bubulcum, aut foſſorem, ſed cauſam prius aperi; ſic enim non difficili perſvaſione morigerum me reddes.* Quod ipſum & nobis jam dictum quaſi in aurem eſto. Qvum neque morbos, niſi cauſae caveantur, vitare; neque cauſis adhuc praeſentibus tollere poſſimus, monente *B. Senn. l. 2. Inſt. Med. c. 1.*

Edocti itaque è Pathologia dividere cauſas, aliam *immediatam* facimus *ſeu proximam*, alias *mediatas*, easq; vel *proximiores*, vel *remotiores*.

Συνεκτικὴν ſive conjunctam, ex mente *Franciſci Valeſii* & *Ludovici Mercati*, tùm ipſius etiam *Dan. Sennerti*, quae inter internas MEDIATA eſt & proxima, primo loco ponimus. Eſtque, cenſu generali, *imbecillitas vaſorum retentricis*, quae humorem ſibi commiſſum retinere non poteſt, docente *Hipp. 2. de morb. mul.* cujus robore menſium intercludi fores, ſicuti virtute expultricis fortiori easdem aperiri nimis videmus.

Apud *Gal. 3. de cauſ. ſympt. c. 2. & 2. aph. com. 57.* cùm facultas accuſatur, quae vas ſangvinem continens recludit, cogitanter addit *Alexander Maſſaria in praxi l. 4. c. 3.* ad fluxum menſium immoderatum facere, ſi facultates, quae omnibus membris inſunt, veluti attractrix, retentrix, alteratrix & expultrix

trix non probè ſuo officio fungantur, praecipuè verò ſi facultas contentrix non retineat, quae & quamdiu retinenda ſunt, quae inprimis ex malâ uteri intemperie, vel humidâ, frigidâ, vel utrâque fieri ſolet. Pariter ſi facultas expultrix nimium expellet, quae & quando non ſunt expellenda, quæ potisſimùm ex mala uteri & vaſorum intemperie vel ſiccâ vel utrâque ſola contingunt. Nos credimus expultricem ſuum ſymbolum etiam conferre.

*Nonnulli*, quos intereſt *Zacut. Luſit.* ſalvâ facultate ob errorem externum, ſangvinem calidum, acrem, tenuem, copioſum fluxum hunc oriri exiſtumant, freti loco Galeni citato, ubi à tribus cauſis iſte fertur deſcendere. 1. propter laeſam facultatem. 2. ſangvinem malè adfectum. 3 propter vitium vaſorum.

Verùm duplici modo reſponderi poteſt, altero, quod ſi ab externo errore deſcendat, non ſymptomaticum & morboſum dicendum eſſe, uti diſtingvit *Gal.* quem *Capivaccius* & *Campolongo* ſequitur; altero, quod *Galenus* ad mediatas proximas practicorum more magìs reſpexit, de primatu in ordine ad effectum ipſum, juxta recentiores, non admodum ſollicitus, quamvis in *lib. d. diff. ſympt.* & cauſis principatum laeſae facultati tribuat, & tùm retentricem per ſe, tùm expultricem per accidens accuſet.

Eodem ſenſu accipienda eſt & mediatis cauſis inferenda ſententia *Lazari Riverii*, dum cauſam fluxûs immodici omnem dependere docet ab immediata & proxima, quae morbus eſt vel *organicus*, qui duplex, ἀναςόμωσις καὶ διαπήδησις: vel communis eorundem vaſorum 1. ῥῆξις, ruptio, deinde διάβρωσις, eroſio appellata. *Prax. Med. l. 14. c. 3. & l. VII. c. 6.*

Internas itaque *ex mediatibus cauſis proximiores* cum *Galeno* in *treis claſſeis* diſpeſcimus, ad quas quidem, ſi quis voluerit animumadhibere, certum eſt, caeteras omneis poſſe referri, quaecunque ab aliis proponuntur. Verba magni illius Dictatoris *5. aph. 57.* haec ſunt: Δυνατὸν οὖν ἐστι, καὶ ἀναστομωθέντων ἐπὶ πλέον τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, καὶ λεπτοτέρου τοῦ αἵματος, ἢ θερμοτέρου γενομένου, καὶ τοῦ σώματος ὅλου διὰ καχεξίαν

τινὰ

τινὰ βαρυνομένου, τῷ αἵματι, κἂν μηδέπω τὴν κτ᾽ φύσιν ὑπερβαίνει συμμετρίαν ὠδοῦντος αὐτὸ πρὸς τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ φλέβας, ὥσπερ ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσιν, ἄλλοτ᾽ εἰς ἄλλο μόριον ἄμετρον κένωσιν γένεσθαι καταμηνίων.

Primò UTERUM ex Galeni mente accuſamus, qui nonnunquam κτ᾽ τὸν τῆς οὐσίας λόγον, *eſſentiae* ratione, morbo *intemperiei* aliquo laborat, intemperie nimirum aut *calidâ & ſiccâ*, aut *humidâ & frigidâ*. Hinc ſi *calidâ*, quae quidem ſiccitati juncta fuerit, intemperie adficitur, attrahere potisſimùm, & ad excernendum uteri expultricem ſtimulare ſolet; ſin *frigidâ*, junctâ humiditati, adeò debilis facultas efficitur retentrix, ut humorem ſibi commiſſum retinere nequeat, adfirmante *Hipp.* Unde etiam ſangvinis, qui robore alteratricis jecoris elaboratur, partem non exiguam per uteri venas expurgari hâc ratione, *idem* dicit *l. 1. d. morb. mul.* Sed neque de utero tantùm, verùm de *vaſis* etiam ad eundem pertingentibus dictum hoc eſſe volumus.

His ſuccedunt II. MORBI *uteri in mala conformatione*, ut: quando ſubſtantia uteri & vaſorum fit laxior & rarior, quàm materiae eorum conveniat; aut aſperitatem aliquam, quâ claudi nequeant, continet, quemadmodum idipſum maximè videre eſt in ἀναστομώσει, διαπηδήσει, & διαιρέσει.

*Mollitiei, duritiei,* & *aſperitatis* meminit *Galen. 4. M. M. 2.* idque nonnunquam primâ ſtatim conformatione, nonnunquam temporis progreſſione.

Nimirum hoc matricis vitium contrahi poteſt temporis tractu, aut naturâ & primo ortu, quâ ratione, *Galeno* adfirmante, perpetua conflari poteſt menſtruorum fluxio, niſi quis diuturniori medicamentorum uſu ad habitum meliorem naturam reducat.

Huc reſpiciens *Alexand. Maſſarias* benè adnectit *ſolutam unitatem*, quae ex cauſis modò citatis, praeſertim ex laborioſo partu & imperitiâ obſtetricis, ſecundinas à cotylidonibus dilacerantis, non rarò evenit.

III. SANGVINEM penes culpa etiam reſidet, ut p. n. ſaepius promoveatur menſium fluxus, quatenus nim. aut

quantitate is peccat, aut qualitate. *Quantitate* peccare ſangvinem dicit *Hipp.* quando plethora talis adeſt, ut per ἀναςόμωσιν vi erumpat ſangvis, & tamquam onus à naturâ deponatur, *l. 1. d. morb. mul.* Hoc attendens *Gvil. Rondeletius, Meth. curandi morb. p. m. 553. c. 59.* menſes, *ſcribit*, redundare dicuntur, „quando purgatio naturalem modum excedit, & evacuatur „multus & optumus ſangvis, vel poſt abortum, poſt partum na-„turalem, poſt uſum medicamentorum. *Qualitate* verò, qvum ſeroſa aut bilioſa pars per διαπήδησιν transſudat, qualem *Foreſtus* obſervavit, *lib. 28. obſerv. 28.* aut alienus planè ab eâdem naturâ rejicitur.

*Quaeſiti*, quâ qualitate ſangvis fluxum hunc magis excitet, reſpondemus cum *Maſſariâ l. c. ex Gal.* acri, ſalsâ, & erodente. Licet enim *Avicenna* & plures cum eo multitudinem aquoſi & humidi ſangvinis accuſent, copia tamen hîc in agendo principatum ducit, nec humiditas aliter, quàm emolliendo vaſa, ut recludantur, diſponit.

Nimirum natura in mulieribus hanc evacuandi occaſionem attentè obſervans, ſimul quicquid eſt vitioſi humoris in corpore, ad uterum, ceu ad communem corporis cloacam, amandat, & non rarò res miratu dignas ibi deponit. Ut exempla ſunt apud *D. Horſt. in obſerv.* & aliis. Unde non abſonè alicubi monet *Victor Trincavellius conſ. mul.* 3. quando hiſce juven-„tam floridam alloquitur verbis: Videtis itaq; vos juvenes, „quod non tantùm ſit locus & membrum voluptatum & dele-„ctationis, verùm etiam ſordium atq; excrementorum; ideoq; „abſtinere debetis ab hujusmodi incommodo.

Huc CACOCHYMIA quoq; pertinet. Neque enim qualitate ſimplici, ſed ſaepe ſubſtantiâ totâ peccat ſangvis, unde & excreta totâ quoq; ſubſtantiâ rectè delinquere, obſervant. „Haec, inquit *Magnif. Dn. D. Rolfincius*, & impuritas, orta ab „imbecillitate jecoris, conſiſtit non ſolùm in τῆς ποιότητος & „qualitatis accidentalis peccantis ſive primae, ſive ſecundae, „quia huic peccato alteratio debetur, non evacuatio, verùm „etiam in qualitatis eſſentialis formâ & ſpecie, quia ad pro-„priam ſubſtantiam & naturam humorum pertinet.

Secun-

Secundùm Aetiologos, à dogmatis Galenicis deflectentes, & quidem quod *Chimicos* ſpectat, cauſa in ipſum uterum rejicitur à *Paracelſo, l. 4. d. orig. morb. matric. l. 2.* utpote qui ſit parvus & peculiaris quidam mundus in homine & inſtar hominis, omneisq; complectatur creaturas, quod propria habeat elementa & alimenta, quibus ſuſtentetur, ut & *proprietates* ♀*ri*, ex cujus putrefactione morbi oriantur. Alibi tamen, ut *lib. 11. ſ. d. dolor. matric.* adſerit, morborum matricis generationem non eſſe in matrice, nec ex eâ, nec per eam. Omne enim membrum, quod deſcendit ab aliis, detrimentum quoque ab aliis accipit. Matrix ſuum nutrimentum ab omnibus membris, ſingulis 4 ſeptimanis, accipit. Item matrix cibatur à carne hominis, non à potu & cibo. Menſtruum itaq; ab omnibus provenire docet membris. Accuſat cor, fel, & caetera membra principalia, & hinc menſtruum provocandum per totum corpus, exiſtimat.

*Helmontius tractat. Lunare Tributum*, menſtruum hunc fluxum ex abundantiâ alimenti deducit. Renovari debet cruor humanus dierum ſpacio, quo Luna per Zodiacum ſingulos metitur curſus. Si ergò non abſumitur, ſed diutius reſervatur, corrumpitur. Unde exuto ſpiritu vitali, oneroſus evadit, & non ſecus atque vina quaedam exacto anno vappa fiunt, in excrementum, dein virus, vireſq; in pejus acquirit eundo. Renovationem & ſequeſtrationem ad monarchalem uteri archaeum transfert. Ideo enim exoſum maximè celerius foras ejicitur.

Cùm autem qui immodicus fluit, & poſt partum excernitur, ab eo quidem cruor vocetur, menſtruus tamen matris non ſit, alienae familiae adoptivus & matri factus exoticus adpellatur.

*Franciſcus Grembſius* in *Arbore integrâ & ruinosâ hominis l. 2. c. 1. §. 2. p. 219.* uterum per ſolam actionem ignoti regiminis hunc fluxum perficere docet.

Ex mente *Harveanorum* motus ſangvinis nimius accuſatur, cùm ſc. arteriae venis fideliter non reddant, & majorem, quàm par eſt, copiam elabi patiantur.

*Carteſiani* agitationi nimiae materiae ſubtilis imputandum hoc cenſent, quae materiam imbellem penetrando, clauſtra frangit. Unde à ſolo aëris motu anomalo haemorrhagiae crebriùs & inopinatò homines invadunt.

Uterinas adfectiones à ſucco pancreatico p. n. ſe habente, & cum bile, ſeu ⊖ibus lixivioſis ſe permiſcente ac ebulliente, quoq; originem ſumere ſolere, noviſſima opinio eſt.

ἐπίκρισις his opinionibus adjecta illa optima eſt, quae indicat, veterum placitis, quae jam pro novis traduntur, non repugnantia eſſe, ſed ſubordinatorum jure quàm optumè gaudere poſſe.

## Caput Quintum

## *Cauſas mediatas remotiores ex rerum naturalium claſſe recenſet.*

Ad mediatas nunc easque remotiores adfectûs hujus cauſas ipſa nos accedere jubet methodus.

Inter quas, qvum primâ ſtatim fronte RES NATURALES ſeſe offerant, *temperamentum* exinde provocamus, quod ſi in corpore aliquo praeter caloris vigorem humiditatis exceſſum habeat, certum eſt, foeminas iſtas maximè hoc ipſo infeſtari malo. Haec vel in toto, vel in parte, tùm mandantibus & transmittentibus, tùm excipientibus eſt quaerenda: ita *humidae* copioſiùs fundunt, quia aquoſior & tenuior eſt ſangvis, tonus debilior: *calidae*, quae tenuem reddunt ſangvinem, fundunt & liquant, acrem & ſalſum reddunt, niſi unà ſint *craſſae*, *benè coloratae* & *viriles*, ſecundùm id, quod legitur ap. *Hippocr. l. 1. d. morb. mul.*

Ita dantur in ſexu hoc ſequiori individua, quae copioſam, vel bis in menſe redeuntem, vel lactationis toto tempore, citra incommodum & jacturam virium, conſvetudine & habitûs ratione peculiari, excretionem hancce patiuntur. Vid. *Holler.* in *ſchol. Roderic. à Caſtro, d. natura & morb. mulier. Salmuth. in obſervat.*

Inprimis verò *aetatem juvenilem ac mediam* ad hanc fluxûs continui moleſtiam proclivem eſſe, experientiâ docemur.

His *cauſas procatarcticas* ſubjungimus, monente *Vict. Trincavell. conſ. mul. 2. p. 257.* quia plures cauſae adferri nequeunt, tùm habitûs ratione, tùm vitae generis, unde cogitare queamus, quod ex propenſione aliqvâ naturali occaſionem nanciſcatur hoc vitium.

Inter RES, quae NON-NATURALES Medicis audiunt, *primum locum* obtinet AER. Hic maxumoperè in crimen vocatur, ſi calore nimio infectus fuerit. Caeterae etiam inclementiores aëris conſtitutiones, & ſubitæ ejus mutationes, quibus corpora inaequaliter commoventur, eandem fœminis noxam adfricant *3. aph. 12.* dum corpus multis humoribus infarciunt, quae factâ à cerebro in uterum deſtillatione eum gravant, ejusq; vaſa occupant, ut iis onerata nimium in modum rumpere demum cogantur. Unde ſaepiusculè fluxio continua, niſi medicamenta in tempore adhibeantur, exoriri ſolet.

Inſignem autem ipſe AER mutationem accipit à *ſideribus coeleſtibus*, quae diverſam diverſo tempore ἐνέργειαν ipſi imprimunt, cujus beneficio in haec ſublunaria mirificè agunt, aliquando ſenſibiliter, nonnunquam etiam inſenſibiliter.

♄ enim & ♂ ſi malè conſtituti fuerint, vel inſimul pejoribus in ſignis, utpote ♓, &c. exiſtant, humorum vitioſorum & erodentium ad vaſa concitationem promoveri docent Aſtrologi.

Lunare hoc tributum non à Lunae viribus dependere docet. *l. c. Helmont.* ſed ſolùm ideo dici menſtruum autumat, quòd cum motu & curſu Lunae incidat. Cur autem incidat in idem tempus, quaeſitus reſpondet, quod ſuperfluitates tunc nimis abundent. Verùm ſi hoc, iterum cur ad motum Lunae hic motus ſuperfluitatum variet, quaeſitus, idem reſpondet, ſicq; circulum committit.

II. CIBUS & POTUS. Haec, inquit Cicero Medicorum, *Celſus, l 2. c. 18.* non omnium tantùm morborum, ſed & ſecundae valetudinis ſunt praeſidia. Ideoque nec fluxum hunc omninò excludendum eſſe exiſtumamus. Etenim edulia malo huic mate-

 riam

tiam ſubminiſtrantia calida praecipuè ſunt, acria, ſalita, aromatibus immoderatiùs condita, qualia ſunt Zingiber, caryophylli, cinamom. piperis ſpecies, allium, cepa &c.

Inprimis flammae oleum adfunditur, ſi *vinum* hauriatur *geroſum, malvaticum*, &c. aut uſurpentur medicamenta ἐμμηνάγωγα, aliaque aromatiſata arte facta, & importunè adſumta. Ita quae vinolentae ſunt, fortiùs hoc adfectûs genere & frequentiùs detinentur. *Fructus horarii*, lubricando & fermentando: *Flatulenti* cibi, ſangvinem commovendo, idem praeſtant.

Obſervatum tamen eſt, etiam à rebus adſtringentibus immodicum fluxum fuiſſe concitatum, quem ad modum ex prunorum ſylveſtrium eſu. Sed hoc fit per accidens. Ex his & ſimilibus copioſiùs paulò adſumtis ſangvis ejusdem, quod dicitur, farinae conficitur, cujus vi deinde facultas vaſorum genitalium expultrix ad excretionem ſuperfluam in foeminis irritatur.

III. Idem praeſtant VIGILIAE immoderatae, ſi in corpus plethoricum, quod rari habitûs eſt, irruant. His enim viae aperiuntur, humores exagitantur, calor nativus disſipatur, ut exinde φραδιπεψία & ἀπεψία, teſte *Hipp. d. vict. rat. in acut. part.* 56. cauſentur.

IV. QUIES, & MOTUS, utpote curſus, ſaltus, geſtatio rerum ponderoſarum &c. facili etiam negotio ad excrementi hujus augmentum diſponunt.

V. EXCRETA & RETENTA in hâc cauſarum à rebus non-naturalibus petitarum perſcrutatione non negligenda quoque, dum ſcil. excernenda, ut foeces alvi, urina, ſudores, vel retinentur, vel non legitimo modo ſequeſtrantur. Ea namq; naturae bonitas eſt, ut, quod impedita hoc in loco expellere nequit, per aliam & magis diſpoſitam viam extrudat, qualis uterus eſt, qui omni menſe à ſarcina iſta in mulieribus ſe liberat.

VENERIS demum verticordiae & medulliſorbae venerationem nimiam optumo jure recenſitis hiſce adnumeramus. Exempla vid. ap. *Sinibaldum Geneanthrop. l.1. tract.6.c.12.*

*Sennertus* Vir de Medicina merentisſimus, uſum Veneris ita depingit; ſi legitimus & moderatus, naturam movet, uterum

calore

calore grato perfundit,&ad neglectum revocat opus: at intem-peſtiva nimiaque hujus indulgentia intempeſtis etiam calamitatibus corpus totum onerat.

Impar conjugum habitus ſaepius fluxum hunc excitat, maxumè ſub primo coitu. Vir robuſtioris nervi cum tenerâ virgine coitum exercens plus triſtem, quàm laetam eam reddit.

VI. ANIMI PATHEMATA. Ira ſangvinem mobilem in corpore calido agitat & movet, qui quiete fractâ, pateſcente hâc portâ, inquietè ruit, & campum nullo ordine manat.

Ad RES PRAETER NATURAM, quae foeminas de ſtatu naturali dejicere, & fluxum immodicum excitare queunt, *partum difficilem* referimus, dum ſcilicet puerpera magno nimis conatu foetum interdũ edere laborat; it. *ſecundarum violentam extractionem*, quatenus nimirum ex imperitiâ obſtetricum ſecundinae à cotylidonibus dilacerantur, aut forti peſſario ab iisdem obſtetricibus vexantur, ut notat *Sinibaldus*.

Inſuper *ſternutatione nimiâ* concitatum fluxum bimeſtrem memorat *Hildanus*, *cent 3. obſ. 58*.

*Abortus* inter potiores cauſas numeratur. Ibi enim ſumma vis retentrici facultati, vaſis inſervienti, infertur, quò minùs adeò facilè cohiberi ſangvis queat.

*Durities alvi* etiam ad hoc vitium diſponit, cùm vaginam connexionis jure unà ad excretionem ſollicitat, dum foeces cum labore egeruntur.

## Caput Sextum
## *Circa differentias verſatur.*

Differentias fluxionum, tùm ad ϖρόγνωσιν, tùm ϖρᾶξιν utiles, ex tribus praecipuè fontibus, *formali* nimirum, *materiali*, & *efficiente causâ* petere licet.

Et quidem FORMAE ſeu GENERIS ratione, haec excretio quoad *ſubſtantiam* eſt humorum vel craſſorum, vel tenuium, ortum plerumq; ducens ex ſalſae pituitae, vel aliorum humorum permiſtione. Unde *excretio* alia *legitima*, in quâ

ſan-

ſangvis purus, ſolâq; copiâ peccans, effluit, alia verò *notha*, cui humores alii admixti fuêre, tàm naturales, quàm praeternaturales, ſangvine praedominium nihilominus obtinente. Et hujus generis habentur τὰ καταμήνια ἄχρα à *Coo. 5. aph. 56.* memorata. Quâ de re videri poſſunt *Bottonus*, *Sylvius*, & alii.

*Quantitatis* reſpectu, excretio *alia* inſignis eſt, *alia* mediocris; alia *ſimplex*, alia *compoſita* cum morbo in temperiei hepatis, lienis, conformationis, & unitatis ſolutae. Quoad *qualitatem*, ſangvis *alius* tenuis dicitur, *alius* acris, ſeroſus, ſpumoſus, grumoſus, rubicundus.

*Tempus* quod attinet excretionis hujus, quaedam ἀθρόως & continuò durat; quaedam verò certis ac interpolatis vicibus cum dolore affligit. Cujus exempla ap. *Foreſt*, & *alios Practicos* reperire licet.

Praeterea ἰδέαι ὑγρῶν μυρίαι mille aliae ſunt, ſecundùm rationem majoris & minoris iſtorum ſpecies, inquit *Aretaeus*, *l. 2. d. ſign. & cauſ. diuturn. morb.* Unde *Eraſiſtratus* ap. *Galen.* tredecim humorum differentias enumeravit, quos tamen *Mercatus* potius ad diverſas putredinis, aut corruptionis modos reducere ſatagit.

SUBJECTI ratione profluvium aliud *eſſentiale* eſt, quod proprio uteri facultatis vitio exoritur, quae aut importunius expellit, aut continere nequit, quae alioquin retinenda forent; aliud *ſymptomaticum*, vel totius, vel partium aliarum jecoris, lienis, cordis &c. culpâ, & tunc vitioſus plerumq; color, tumor univerſi corporis, oedema pedum, mala tùm appetentia, tùm concoctio, & reliqua inſequi ſolent, docente *Gal. l. 6. loc. adfect. ad fin. Avicen. c. proprio.* Unde poſtmodum miſerae foemellae vitam quaſi mortuam, inter ſuſpiria & lacrymas trahere neceſſe habent.

Tandem pro CAUSARUM varietate variat quoq; profluvium illud. Ratione verò *accidentium*, cum ſyncope, motu convulſivo, delirio, cum dolore ventris, aſthmate, vigiliis, tremore & palpitatione cordis fluxus immodicus eſt conjunctus.

CAPUT

# Caput Septimum

## *Doctrinam de ſignis diagnoſticis proponit.*

UT auream Divini Praeceptoris noſtri, Hippocratis, obſervemus regulam; μόν🙰 δὲ ἂν ὁ τῶν σημείων ἔμπειρ🙰, εἰκότως ἐπιχείρειν, (libr. περὶ ἰητρȢ in fine) de vulnerum curatione agentis, ut ſolus is, qui ſignorum cognitionem habuerit, ritè curationem aggrediatur; ad illorum τῶν σημείων inquiſitionem nos adcingimus; quorum uſum ut tàm in προγνώσει, quàm θεραπείᾳ rectiùs percipiamus, diſtingvimus ea in διαγνωστικὰ & προγνωστικά.

Methodo verò uſuri, quâ optumè praeivere nobis Praeceptores μεθοδικώτατοι, proponemus ſigna alia ratione *generis*, *ſubjecti*, & *cauſarum*, ordine jam percepto.

Ratione GENERIS malum hoc ex facili cognoſcitur, qvum quoad *quantitatem*, *qualitatem*, ac *modum* aegrae difficilius excretionem illam ferant. Pathognomica recenſentur eſſe mutatus ſangvis, copioſus, & confertim ex utero fluens, durans etiam, ſicq; tractu temporis corpus debile, ac decolor redditur, appetitus imminuitur, dolor capitis inſtat, inquietudo animi perſentitur, gravitas lumborum accidit, & quae ejus generis alia ſunt, ſupervenire conſveta. Hinc ſymptomata indies ingraveſcunt, dum miſerae illae ἀνορεξία, ἀπεψία, ἀχρία foedo corporis colore, οἰδιματώδειque ejuſdem conſtitutione laborant; quae omnia conjunctam habent virium ſubitaneam proſtrationem, quam ex pulſu & actionum vitalium ac animalium laeſione quilibet facilè dijudicare potis eſt.

Mulier Schonavienſis, quoties ſibi menſes fluerent, inter umbilicum & pubem, ſimulque in lumbis dolorem patiebatur, unà cum fluxu alvi, ſtatis temporibus, ſingulis nimirum menſibus, quod totum biennium duraverat. *Smetius Miſcellan. Medic. l. X.*

Ex hiſce dictis clarum ſimul evadit, fluxum non eſſe criticum, nec dependere à ſolo expultricis robore rectè operantis, ſed pravè, & conjunctâ imbecillitate retentricis.

Praeterea ipſa ſangvinis quantitas ac qualitas medico quàm maxumè eſt conſideranda: quod ipſum ſanè tùm ex viſu, tùm ex aegri ſermonibus ſatis ſuperque innoteſcet. Aegrae enim confeſſio unicum & optumum adfectûs hujus diagnoſticum eſt, adfirmante Medico quodam doctisſimo. Sed quàm muliebre ſilentium & diſſimulatio morbum ſaepe reddit aegrè curabilem! ut ex *Heliodoro d. hiſt. Aethiop.* queritur *Langius, Leorino-Sileſius, l. 2. Med. epiſt. 39. p. 672.* addens, ex hâc verecundiâ, & cauſae inſcitiâ multas periisſe.

Inprimis autem differt hoc profluvium immodicum, (ſive id exquiſitum fuerit, ſive nothum), prout aliquibus diſtingvere placuit,) à profluvio muliebri; quòd in hoc materia vel pituitoſa, vel alia ſangvinem ſuperet; in eo verò materia exiens vel mera ſit ſangvinea, vel alteri tamen praedominans. Vid. *Botton. c. 59.* & *Magnif. Dn. D. Rolfinc. epit. c. d. profluv. menſ.*

*Ratione* SUBJECTI ſangvis ex utero, *ceu parte mandante* prodiens eſt varius pro conſtitutione foeminae. Alius enim craſſior & graveolentior, alius limpidior & fluidior obſervatur.

An verò à toto, an ex *utero* & è *cervice* magis prodeat, tùm cauſae antecedentes, tùm dolor interdum concomitans nonnihil indicare poſſunt. Et licet nonnulli è ſangvinis profuſi qualitatibus, ac conſiſtentiae modo itidem ſigna depromi poſſe ſtatuant; id ipſum tamen nobis minus veroſimile videtur, qvum ex ſangvinis qualitatibus non partium adfectarum, ſed potius cauſarum morbificarum diverſitatem dijudicare liceat, teſte *Senn.* & *Foreſt. l. 21. obſ. 11.*

CAUSARUM *ratione* ſigna vel ex antecedentibus, vel ex conſequentibus peti poſſunt. Ex antecedentibus, & ſi *vitio facultatis*, tunc aderunt ſigna circa partem adfectam calidae, humidae, & ſiccae temperici, ut docet *Avicenna.* Mulieres perpetuò ad iſta loca mandent, calidae in Venerem magis ſunt pronae, &c. Si *ab* *ἀναστομώσει*, praeceſſerunt, aut praeſtò ſunt cauſae vaſorum orificia aperientes, tàm internae, quàm externae, ſuprà denominatae; Ex conſequentibus, ſi ſangvis ab initio paucus, mox *ἀθρόως*, rubicundus ac ſpiſſus, deinde etiam

niger

niger & grumoſus, ſine dolore uteri, nec continuò, ſed per intervalla promanat.

A διαπηδήσει ſi oriatur, ſangvinem paucum, tenuem ac ſeroſum, ſine dolore excerni, & per vaſorum tunicas guttatim transſudare obſervamus, qui per plures dies etiamſi ſervetur, non tamen grumeſcit.

Διαίρεσιν & *ſolutam unitatem* in utero adeſſe, indicant repentinus ac dolorificus fluxus, praeſertim ſi cauſae praeceſſerint, quae continuum ſolvere ac dilacerare potuerunt, quales ſunt: humoris acrimonia & mordacitas, ſangvis, & virulentia ſangvine commixta & graviter olens. Haec ſi adſunt, dolorem levem quidem, ſed moleſtum circa lumbos, uterum, & pudenda perſentire ſolent aegrae. *Soluta unitas*, ut vulnus, ulcus, ſenſibus ſubjiciuntur.

Sangvinem abundare, ſignificant venarum turgentia & faciei rubedo, quae jecoris robur, & ſangvificandi efficaciam demonſtrant, quo in caſu dyſenteria epatica ſaepisſime toto juventutis tempore circa nocumentum foeminis contingit.

*Hippocr. 1. d. morb. mul. 37. & 11.* humorem peccantem hâc ratione dignoſci docet. Nimirum linteo excipere jubet humorem peccantem, quo exſiccato, rubram in medio maculam, in circuitu verò humoris redundantis notas apparere, ait. Deinde fluentem ſangvinem ſuper arenam ſiccam & minutam colligi, & in ferventisſimo Sole exſiccari vult; qui ſi bilioſus fuerit, pallidum, & viridis arenae colorem adſumere: ſin pituitoſus, album & veluti muceum deprehendi: ſi melancholicus, nigreſcere, idem adfirmat. Optuma eſt διάγνωσις ex συνδρομῇ cauſarum, & collatione cum effectibus.

## Caput Octavum

## *Prognoſin examinat.*

Ex Hippocratis, (*l. d. arte*) & Galeni (*l. 2. M. M. c. 9. & 2. aph. 29. & 1. prorrhet. com. 2. text. 37.*) praeſcripto, deſperati ſolis prognoſticis ſunt relinquendi, ne ſcil. infamentur praeſidia, quae multis fuêre ſaluti; neve Medicus videatur

eum occidiſſe, quem mors ipſa, aliusvē error externus peremit. Hoc ipſum jam ſervantes praeceptum, diagnoſticis & diſtincti vis ſignis meritò prognoſtica ſubjungimus.

Prognoſis haec verſatur 1. circa prædictionem *ſalutis* & *mortis*. 2. *longitudinem* & *brevitatem* adfectûs. 3. *eventûs modum*.

I. SALUTIS ac MORTIS eventum quod attinet, ratione quidem *formae*, hunc adfectum etſi non prorſus incurabilem, haut tamen adſpernandum eſſe, dicimus, qvum ſecundùm *Hippocr. aph. 51. ſ. 2. & aph. 25. ſ. 1.* multas domeſticis moleſtias creet. & non minùs terrificus ſit, quàm ſuppresſio τῶν ὡραίων. Si enim diuturniorem paulò traxerit moram, ſangvine exhauſto, viſcera tàm primae, quàm ſecundae coctionis, ob caloris nativi depauperarionem, debilitari incipiunt, unde doloris, quam conjunctam habent, vehementiâ, ſpiritus vitales disſipantur, omnevirium robur dejicitur, appetitus proſternitur, facies colore flavo perfunditur, (ex hâc potisſimùm ratione, quod ejusmodi fœminae bilis plerumq; dominatu teneantur, dum illa conſortio ſangvinis, ceu freni, deſtituta liberè vagatur,) tabes, ſyncope, hydrops, aliaq; horrenda, quae ceu ex equo Trojano prodire ſolent, ſymptomata, teſte *Galen. 6. d. loc.* & *Hippocr. 5. aph. 57.* inducuntur.

In corporibus tamen plethoricis non adeò pertimeſcendum, nec citò cohibendum exiſtumamus hunc fluxum, quia à plurimis morbis, ut ſuffocatione uteri, ſterilitate, haemoptyſi easdem liberare conſvevit. Qvum cujusdam ſartoris filia 21. annorum, citra evidentē praegreſſam cauſam, haemophthiſin ſaepius incurreret, ſuppresſio menſium accuſata fuit, ab hâc liberata, meliùs ſe habuit, viroque juncta multarum prolium mater evaſit. Haec *ex collectaneis* & *obſervat. practicis Nobilisſ. Dn. D. Praeſidis*, in medium producere conſultum duximus.

*Subjecti ratione* periculis omninò non levibus exponitur hic fluxus, ſi praeſertim à fundi venis prodeat, aut ab internâ ſangvinis diſpoſitione (uti modò diximus) oriatur; quòd ſi verò à venis cervicis, & ab externis ac evidentibus cauſis proveniat, minùs periculi portendet.

De

Deinde quando uterus non per ἰδιοπάθειαν, ſed per conſenſum potiùs adficitur, curatio longè facilior erit.

Nec adeò difficilis curationis fore, exiſtumamus, ſi aegra ſit robuſta, ejusque natura fortior. It. ſi malum ſit ab ἀναστομώσει & διαπηδήσει, & medicamenta ritè & in tempore adhibeantur; contrà verò ſi debilis ſit, imbecillesque habeat articulos, facilè à morbo vincetur, diutiùsq; cum hoc malo conflictabitur.

Simili modo ſi aegra adhuc ſit juvenis, paſſio non adeò lethalis aeſtimatur ac periculoſa; è contrario in ſenioribus, praecipuè ſi malum inveteratum, incurabile plerumq; & lethale eſt, ob virium imbecillitatem, & metum cachexiae in iis latitantem.

Denique ſi in nimio ſangvinis poſt abortum fluxu, id, quod expelli debebat, in utero retineatur, vel ad alias partes ruat, inflammationes, ac alia graviora mala inde excitari poſſunt. Cautum ergo ſe gerat Medicus in caſibus iſtiusmodi obvenientibus, neceſſum eſt, qvum definita ſangvinis evacuandi quantitas ita facilè determinari non poſſit. Hinc quò plures partes, eaeq; in corpore principaliores adficiuntur, & in conſenſum trahuntur; quò plura & graviora ſymptomata concurrunt; & quò longiori temporis ſpacio hic fluxus continuatur, eò periculoſior aeſtimandus erit adfectus.

Pro *cauſarum* diverſitate, modò faciliorem, modò difficiliorem inſtitui poſſe curationem, rectè monet *Sennert. l. 4. p. 2. ſ. 2. c. 6.* Unde periculoſior habetur, ſi ſangvis putridus, utpote motu & ſubſtantiâ peccans, ſimul rejiciatur; cui quoad periculum ſuccedit ſeroſus & acris. Difficulter enim hic fluxus ſiſtitur, qvum ſangvis ejusmodi facultatem expultricem ferè ſemper ſtimulando, vaſorum apertionem foveat.

II. LONGITUDINIS & BREVITATIS ratione, periculoſiorem pronunciamus adfectum, ſi brevi tempore ingens ſangvinis menſtrui copia effluat, quia ſaepiusculè animi deliquia, motus convulſivi, aliaq; horrenda ſymptomata ſupervenire ſolent, adfirmante *Hippocr. ſect. 5. aph. 56. & ſ. 7. aph. 9.*

III. Ad MODUM EVENTUS quod ſpectat, ſalutarem illum fore arbitramur, ſi omnia ſymptomata ſint mitiora, inpri-

mis verò naturae robur adſit; ſin autem pulsûs imbecillitas, animi deliquia frequentiora, partium extremarum refrigeratio, ſudores, convulſiones, ſingultus, deliria ſuperveniant, mortem utplurimùm ſignificare ſolent.

Symptomatibus hiſce ſtipatus, ad mortem *ſubitò* deſcendit, ubi diu & vehementer adfligunt: *lentè*, dum in hydropem & phthiſin aegra conjicitur. Mercatoris cujusdam Chemnicenſis uxor, ſecundum inito matrimonio, hocce fluxûs genere vehementem in modum vexabatur, adeò ut ad heminas quatuor & plures cruor expulſus per vices adſcenderet. Nullis remediis internè & externè adhibitis malum averruncari potuit, usquedũ ſponte ad tempus ſuppprimeretur. Verùm cùm aliquoties recurreret, aquâ intercute ſenſim ſuccedente, animam exhalavit, eodem referente *Nobiliſſ. Dn. Praeceptore Praeſide.*

Ad ABORTUM etiam diſponit retentrice ob humiditatem nimiam, tonumq; uteri ſolutum, debilitatâ. Quod ipſum ſcitè admodum & firmè confirmatur à *Coo. 5. aph. 60.* quando inquit: *γυναικὶ ἐνγαςρὶ ἐχέσῃ ἢν καθάρσιες πορεύωνται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν* i. e. ſi *praegnanti purgationes menſtruae curſum ſuum teneant, benè valere foetum, eſt impoſſibile.* Praeprimis ſi ultimis menſibus accidant, abortûs metum ſubeſſe, teſtatur idem, *ſect. 5. aph. 31. & 34.* Quin non abortum modò praegnantibus & puerperis conciliat, ſed enervato hâc ratione uteri collo, STERILITATEM foeminis quoq; infert.

## CAPUT NONUM
## *Methodum medendi detegit.*

PErſpecto nunc & perluſtrato ſic theorias amphitheatro, ipſum praxeos nunc accedamus armarium, ex quo depromemus tela, quibus adfectum hunc debellare ac propulſare queamus.

Qvum verò omnis methodica curatio, teſte *Galen. 2. M. M. 6. 7.* INDICATIONE & materiâ remediorum abſolvatur, utpote quâ ſine, *eodem* adſertore, *3. M. M. 1.* Medicus gratioſum aegro auxilium CITO, TUTO, JUCUNDE nequaquam ferre poteſt;

tri-

triplicem eam conſtituemus; *Curatoriam, praeſervatoriam, & vitalem.*

De curatione hujus adfectûs diffusè egit *Galenus 5. M. M. à cap. 5. usq; ad 7.*

Brevisſimâ oratione ſententiam ſuam exponit *Hippocr. VI. epidem 5. 7. t. III.* ubi docet ſangvinem ex venis promanantem ſiſtere animi deliquium, figuram aliò tendentem, interceptionem venae, linamenti in orbem convolutionem, adpoſitionem, alligaturam.

CURATORIA intemperiem mandantium & excipientium partium per contraria corrigit: quae aperta ſunt, claudit, quae rupta, unit & conſolidat. Tonus partium corroborandus, ſpecificis & adpropriatis non omisſis. Quod ſi *febris* adſit, aut alius morbus, tunc varianda ad horum genium curatio eſt.

PRAESERVATORIA reſpicit cauſas materiae morbificae praecipuas. Hiſce enim perſiſtentibus, impoſſibile eſt, ut ipſe adfectus exſtirpetur, inquit *excell. Seibiz. ſpec. Med. pract. part. 5. ſ. 2. c. 10.* Si ergo ſangvis *qualitate* peccet, alterandus; ſi acris & falſus, attemperandus; ſi tenuis, incraſſandus; ſi cum impetu fluat, ſiſtendus; ſi aliunde adfluat, revellendus; ſi *quantitate* ſive copiâ peccet, convenienter evacuandus, nec ejus motus aliter praepediendus, niſi magna impendeat ſpirituum reſolutio. Si *ſubſtantiâ*, evacuandus; ſi praeceſſerit aliqua evacuatio, illa reiteranda; flatus ſi adſint, diſcutiendi.

Symptomatibus, qvum urgent, v. g. *delirio, dolori, & vigiliis* per anodyna & narcotica: *ſyncopi* per cardiaca: *ſiti* per refrigerantia & humectantia: *appetitui dejecto* per acida moderata: *convulſionibus* per antiepileptica & bezoardica ſuccurritur.

VITALIS partium calorem, unde vires, alimentis & medicamentis in tempore reficiendum & confortandum eſſe monet, quae ideò ſtatũ morbi προφυλακτικὸν & ἀναληπτικὸν reſpicit.

Hiſce indicationibus ut ſatisfiat, ſelecto auxiliorum apparatu inſtructus accedat Medicus, requiritur. Materia remediorum ex triplici uſitato fonte depromatur: χειρουργικῷ, φαρμακευτικῷ, καὶ διαιτητικῷ.

CAPUT

# Caput Decimum

## *Fontis chirurgici praeſidia commendat.*

QVum in methôdicâ curatione ſcire, quid ſit agendum, h. e. remedia inveniſſe, minimè ſufficiat; ſed praeterea uſum eorundem legitimum h. e. quantum, quando, quomodo, & ubi, probè noſſe, ſummè ſit neceſſarium & perutile, ut rectè monet *Cl. Sennert. lib. 5. p. 2. ſ. 1. c. 4.* Idcirco de rectâ praeſidiorum adminiſtratione, ex fonte chirurgico petitâ, pro inſtituti ratione paucis ſumus dicturi.

Ex chirurgiae ergò cenſu praeſtò eſt VENAE SECTIO, quod generoſum certè praeſidii genus utrum amplexandum, an verò reſpuendum ſit in hoc adfectu, ſi praeſertim animi deliquium ſupervenerit, tanquàm de quaeſtione, ſatis omninò intricatâ & arduâ inter Practicos, non nihil adponere, noſtrarum partium eſſe duximus.

*Leonhardus Botallus* de *curat. per ſangv. miſſ. p. m. 161.* ſangvinis fluorem è naribus, haemorrhoidibus, & utero non interdicere ſangvinem è vena mitti docet.

*Hollerius* in *com. ad aph. Hipp. 50. ſ. 5.* teſtatur, ſe multas vidiſſe virgines, quae detracto multo ſangvine è venâ convaluerint, qvum nullis aliis remediis potuiſſet reprimi fluxus ille ſangvinis.

*Rondeletius*, & *L. Riverius* Galeni praeceptum obſervant, ad vires reſpiciendo, pro quarum vigore vel diminutione, nunc largam & continuam, nunc modicam & diſcretam commendant.

*Proſper Martianus, Commentator Hipp. doctrinae illuſtris,* illud τὸ ad animi deliquium in V.S. addendum eatenus eſſe monet, quatenus illud impendet, id quod in quibusdam brevi momento, in quibusdam poſt largam ſatis evacuationem accidit.

Tutius eſt, mediâ incedere viâ, praeeunte nobis *Hipp. ſ. 1. aph.* 3. (dicente, extremas evacuationeis ſummè periculoſas eſſe) & abſtinere longè ſatius eſſe autumamus, niſi quis agyrtarum,

&

& pſeudo-medicorum more agere velit: à quo tamen Medicus rationalis ſibi caveat.

Prolixiorem ſe praeſtitit in hâc ipſa quaeſtione pertractandâ *Zac. Luſit. l.1. Med. Pract. hiſt. p. 7.*

Caeteris itaque conſentientibus, ſi in morbi ἀκμῇ, & paulò ſerius ad aegram vocetur Medicus, viribus permittentibus, phlebotomen inſtituere ad ℥iij, plus aut minus, non adeò erit pertimeſcendum, praeprimis ſi aegra valdè plethorica fuerit. Experientia enim teſtatur, multas, etiam praegnantes hoc praeſidio praeſervatas; è contrario multas quoque, hoc praeſidio neglecto, arbortum paſſas fuiſſe. De quibus *Cl. Horſt. l. 1. p. 2. d. morb. mul. obſerv. 7. & 39. 46.* Imò tàm in primis, quàm ultimis menſibus, nec non in medio etiam geſtationis tempore, urgente nimis malo, V. S. tutò adminiſtrari poſſe, idem teſtis eſt, *loc. cit. p. 81.*

Major controverſia eſt de *loco & venis aperiendis.* An ſupernis in partibus, ut brachiis; an infernis tundendae ſint venae?

Auctoritatibus ſi eſt pugnandum, infernas probant illi, qui ſe tuentur clypeo *Hippocratis 1. aph. 21.* ducendum quoquo vergit natura.

Superiores ſecandas imperant alii, quod *Hipp. 5. aph. 50.* cucurbitulae uſum probet, mammis adfigendum.

*Aëtius, Paulus, Avicenna* modò in ſuperioribus, modò in inferioribus partibus V. S. approbant.

Qui motum ſangvinis circularem praetendunt, delectum non curant, cùm per eandem venam apertam fiat evacuatio, revulſio, averſio.

Adhuc tamen in ſuſpenſo linquitur lis, quod experientia teſtetur, ſaepe à vicinis partibus meliùs & feliciùs evacuari, ut hoc evincere allaborat *Botallus l. c.* ex Hippocratis hiſtoria, quae exſtat 2. *Epidem 5. 4.* Stygmari famula, ubi filium pepeiſſet, „ concuſſum eſt ei oſculũ uteri, & dolor ad coxam & crus: juxta „ malleolũ venâ ſectâ liberata eſt, & quidem cùm etiam tremo- „ res totum corpus detinerent. Verùm ad cauſam devenire „ oportet, & cauſae principium. *Nos* exiſtumamus, habendum, „ eſſe reſpectum ad partes mandantes, ad ῥοπὴν ſangvinis, nec

temerè veterum methodum immutandam eſſe, non enim aliter, quàm ſervatâ artis formâ, morbum aggredi & oppugnare licet.

Communiter ſi à toto ſangvis ad uterum fluit, & majori idcircò evacuatione opus ſit, *venam brachii*, quoniam hâc ratione potenter revellitur ſangvis, rectiùs aperiri, nullum eſt dubium.

*Quantum* detrahendum, & an *unâ*, an *per plures vices*, virium robur indicabit.

Si ſangvis eſt tenuis, parvam plagam facere jubent Practici. Adiſis *Caeſalpin.* & *River.*

Nonnulli, ne virium robur citò diſpaleſcat, ſaepius foramen digito obfirmant, & ita alternatim nunc fluere ſangvinem permittunt, nunc cohibent.

Si verò propter vires, aetatem, & alia venam ſecare non licet, Medicus ad alia avertentia auxilia & praeſidia ſe convertat, & in locum ejus CUCURBITULAS cum vel ſine ſcarificatione ſubſtituat.

Commodiſſimè autem ad menſtrua ſiſtenda idipſum praeſtabit, ſi cucurbitulam ad mammas foeminae aegrotantis maximam adponat. Melioris verò revulſionis gratiâ aptiſſimè paulò infra mammas, *juxta Hippocr. aph. 50. ſect. 5.* adplicabit, quae ſecundùm praeceptum à *Galeno in comment.* propoſitum, maxima debet eſſe, & cum multâ flammâ, ut fortiùs furſum revellat per communes venas. Si accidat difficilis reſpiratio, ſubitò removenda. *Lazarus Riverius.*

Imò ut major fieret ſangvinis retractio, VENTOSAS ad mammas ſupra regionem jecoris adplicatas multùm juvaſſe, teſtis eſt *Foreſt. l. 28. obſ. 13. & ſeqq.* quo ſolo remedio deſperatas fluxu ſangvinis nimio curatas adfirmat.

*Alexander Maſſaria* cum vel ſine ſcarificatione cucurbitulas in poſteriore & poſtremâ parte dorſi, in regione oſſis ſacri, & oſſis ilii ſaepius impoſitas, verius tamen ad revulſionē, quàm derivationem, commendat.

*An derivare liceat per haemorrhoides*, ut periculoſum & infrequens, in ſuſpenſo relinquimus adfirmare.

LIGA-

LIGATURAE ſuo officio hîc non deſtituuntur, ſi artus iisdem conſtringantur, non quidem ad revulſionem, uti voluêre veteres, ſed ad interceptionem ſangvinis ad uterum cum impetu prolabentis. Praecipuè hîc à *Maſſariâ* commendantur *ligaturae brachiorum* & *mammarum* ad animi usque deliquium. Cavendum tamen, ne inde pectoris anguſtia ſequatur. Senſim itaque magìs magisque conſtringendae. Nec in inferioribus artubus haec tentare, ullo carebit fructu.

## CAPUT UNDECIMUM

### *Curationem è fonte pharmaceutico inſtituit.*

PHarmacia duobus ſummis veluti capitibus clauditur, EVACUANTIBUS nimirum & ALTERANTIBUS. *Illa* ſenſibiliter, vel inſenſibiliter per vias communes & proprias hoc expediunt. *Haec* corroborantia, & ſpecificâ vi ſangvinem ſedantia uterinum, tùm *interna*, tùm *externa* appellantur.

Qvum itaque ex communi methodo nunquam liceat ad particularia devenire, niſi, adſtipulante *Galeno 3. d. l. aff. c. 3.* & *l. d. compſ. med. ſecund. loc. c. 6.* habeatur ratio univerſi; idcirco ante omnia de corporis totius EVACUATIONE cogitare, neceſſum eſt.

Hanc duplicem practici faciunt, LENITIVAM ſeu minorativam, quae excrementis in primis viis debetur, vel κάτω maxumè, vel ἄνω expellendis, & καθαρτικὴν, quae propriè *purgatio* adpellitatur.

Praemittuntur ὑπήλατα juxta veterum effatum, quò viae ſint lubricae & apertae, ut habetur 2. *aph. IX.* apud *Hipp.*

Proderunt illa, ubi duabus inſimul praedita fuerint qualitatibus: 1. contemperandi humoris acrimoniam, ſi à cacochymiâ inprimis malum productum fuerit; 2. vaſorum debilitatem roborandi, & prohibendi, ob vehementioris fluxionis metum, ne materia peccans ad ipſa vaſa defluat.

Hujusmodi efficaciâ pollere creduntur *ſirup. roſ.* & *viol. ſolutivus, caſſia, tamarindi,* ⊕ *laxativ. cryſtall.* ⊕*li,* ♂*tis,*

 ex:

*extract.* ♂*tis* purgans cum ſucco pomor. dulc. parat. *manna*; quae tamen quia facilè bileſcit, aliorum admiſtione eſt corrigenda; *diaprunum ſimplex*, *elect. lenitiv. de pſyllio*, *diacatholicum* &c. Quibus ſecurè, toto morbi decurſu, licet uti, praeſertim ante V. S. ſi moram adfectûs dederit vehementia. Purgantia etiam propriè dicta in minori doſi ut adhibeantur, locũ hîc inveniunt, uti *rhabarb. mechoae. alb. nigra* &c.

Paradigma
POTIONIS LAXATIVAE

℞ decoct. tamarind. fact. in ▽ burſ. paſtor. ℥X.
ſir. cich. cum rhab. ℥Vj.
extr. rhab. ℈ß.
▽ cinamom. borrag. ſ. v. ℥ij
ſpr. ⊕li ♂tis parùm.
M. F. Potio. D. in fictili. S. Kind-tränckl. auf 1. mahl.

PULVERIS.

℞ cryſt. ♀ri ℈j.
pulv. laxat. veg. Rolfinc. ℈ß.
elaeoſacch. foenicul. gr. iij.
D. in charta S. Kind-pulver.

BOLI.

℞ extract. ♂tis purgant. ℈j.
elect. diacatholic. ℥iij.
pulv. polychreſt. gr. iij.
conſerv. menth. rubr. ℥j.
M. F. l. a. Bolus.

CLYSTERE ſi opus, injiciatur, paratus ex herbis emollientibus, refrigerantibus, & modicè adſtringentibus.

℞ herb. 5. emollicat. à ℳj.
virgae aureae.
flor. verbaſci
hyperic.
cichor. a. ℳß.
ſem. urtic. ℥ß.
hordei nudat. ℥iß.
prunor. dul. par. Vj.
rad. altheae. ℥iß.
conſolid. ℥ß.
Coq. in ſ. q. aq. font. ad 3tias Colat. ℞. ℔j.
adde
elect. lenitiv. ℥Vj.
diacatholic. ℥ij
°°° nymph.
chamomill. à ℥j.
⊖ nitri purif. ℥ß. F. l. a. Clyſter.

VOMITORIA ut revellentia commendant *Rod. à Fonſeca, c nſultat. tom. II. Laz. Riverius in praxi*, à cibo vel jejuno

juno ventre propinata cum jure pulli, ſucco raphani, & oxymelite, vel rad. aſari. Valent maximè ad praecavendũ. Horum mentionem fecit *Hippocr. 2. d. morb. mul.*

Saepe humores educendi morbifici vel tenues nimis ſunt, & calidi, vel craſſi, viſcidi, ſalſi, frigidi.

In corporibus itaque cacochymicis plerumque, quo futurum hoc malum praecaveatur, PRAEPARANDI ſunt, & ad educendum diſponendi.

In cauſa biliosa, tenui & acri

℞ ▽ ſedi maj. ℥j. ſirup. de papav. alb. ℥j.
plantag. ℥ij. ſpir. 🜍 campanat. parùm.
D. in fictili. S. Praeparir Tränckleín.

℞ ⊕ in elixiviatione ♂ diaphoretici, collect. coagulat. cremat. in cellâ reſoluti, & filtrati ℈j.
ſir. de ſucc. roſ. pallid. ℥j. M. S. Digerir Safft.

℞ Cryſt. ♀. albiſſ. ʒß. lapid. prunell. a. gr. Vj.
Cryſt. abſynth. M. F. Pulvis
Dividatur in duas partes aequales. S. digeſtiv-Pülverlein.
℞ Tinctur. violar. edulc. ℥iß.
Sirup. è ſucc. berber. ℥ß.
Julep. roſar. ʒij. M. S. Leber-Tinctur.

PURGANTIA propriè dicta his ſubjungenda, ſi malum det inducias. Quod ſi non, etiam ſine iſtis hiſce uti optumum erit.

*Rhabarb.* omnibus praeripit palmam, à Barbaris anima hepatis dicta, utero gratiſſima, cui *agaricum, ſenna,* & *gialapium* miſceri poteſt. Conducunt etiam maxumè *mirobal,* vel *tamarind. ſirup. roſ. laxat, diacatholic. diaprun. ſolutiv.*

℞ rhabarb. el. ʒij. flor. viol. roſ.
gialap. nigr. reſinoſ. ʒiij. borrag. bugloſſ. a. p. j.
ſqvinanth. ℈j.
Coq. in ſ. q. aq. font. Colat. ℥V. adde
ſirup. de cichor. cum rhabarb. ℥j. M. F. Potio
S. Tränckleín auf 2 mahl.

℞ pulv. laxat vegetabil. Rolf. ℈j. ſcam. cum ſantal. rubr. tinctur. corr. gr. V. ⊖ matricar. gr. iij. M. F. Pulvis auf 1 mahl.

℞. extract. panchym. Croll. ℈j. ☿ vitae purg. ⊖ meliſſ. a. g. iij. ⚬⚬ macis deſtill. gr. j. M. F. Pilulae.

DIURETICA, ſi ſangvis plus juſtô fuerit ſeroſus, concedi poſſunt, vi refrigerandi, & modicè adſtringendi unà praedita.

*Acidularum uſus* πρεςφυλάζεως δίκην hîc exulare nequit, obſervatâ cauſarum & ſubjectorum ratione.

SUDORIFERA extra paroxyſmum exhiberi poſſunt, ut reliquiae humorum excrementitiorum, in ſuperficie corporis haerentes, expellantur. Eò maxumè tendere debent, ne ſangvis multùm incaleſcat, & commoveatur. Itaque ſi calidis utendum, cum aquis refrigerantibus & attemperantibus permiſceri debent.

Horum autem ſummo cum fructu ſuſtinere vicem poterunt Tinctura Bezoard. *Dn. D. Michaëlis*, Tinctura fl. cordial. Miſtura ſimpl. theriac. bezorad. *ampliſſimae famae Chimiatri, Dn. D. Rolfinc.* elect. *camphorat. Kegleri ad* ℥ij. *ſpir. ſambuci, extract. ligni buxci in magnitudine lentis datum, ſpir. ſangv. cerv. cum* ⊖ *e ſuo volat. eſſentificatus,* ⊖ *roriſmar. ſalviae* &c.

℞ ſpir. theriac. camphorat. ℈j. Lap. bezoar. C. C. philoſoph. praeparat ℈ß ⊖ abſynth. a. gr. Vij.
M. D. in ▽ burſae paſtor. virgae aureae ℥iij.

Decoctum etiam ex *radic. chinae, ſarſaparill. cortic. lign. Gvajac.* additis pro humoris peccantis qualitate, vel modicè calefacientibus vel frigefacientibus ad ſudorem excitandum, propinare poſſumus.

Superſunt ultima, quae ex pharmaciâ petuntur, auxilia. ALTERANTIA ſc. & CONFORTANTIA SPECIFICA, tàm *internè*, quàm *externè* adhibenda.

EX INTERNIS quaedam *praeſervativè*, & *extra paroxyſmum*, intemperiem viſcerum cumprimis calidam corrigunt, tonumque eorundem conſervant. *Curativè*, & in *paroxyſmo*, quae iisdem viribus fervorem ſangvinis tollunt, tenuem & mobilem incraſſant & figunt, *ora vaſorum* occludunt & adſtringunt.

Utrum-

Utrumque præſtant tùm *communibus* & nobis manifeſtis, tùm *propriis* & per rationem nondum ſatis exploratis qualitatibus.

Commendatur hîc potiſſimùm ad ſangvinis acrimoniam extingvendam, & fluentem retinendum, *mucilag. ſem. cidon. diſſol.* ▽ *pecul. roſ. vel plantag. ſirup. de pap. jujub. cum paucâ quant. ſirup. de roſ. ſiccis, conſerv. roſar. rubr. acetoſ. ſucc. burſ. paſtoris.*

*Succus plantag.* inter reliqua remedia præſtantiſſimus cenſetur à *Galeno*, ſi recenter extractus ad ℥iij vel IV. exhibeatur.

Inprimis ad quasvis haemorrhagias ſedandas ſpecificâ vi pollere *muſcum cranii humani*, violentâ morte perempti, adfirmat *Beckerus*, *lib.* qui inſcribitur *Spagyria microcosmi.*

*Foreſt. l. 28. obſ. 18. in ſcholiis* matronam nobilem hauſtu ▽ *plantag.* & vini rubri ad tria cochlearia, cum vitello unius ovi, ab hoc malo ſanitati fuiſſe reſtitutam, pro certo perhibet.

*Solenander conſ. 8. ſ. 4.* pulverem millefolii ad ʒß, aut ſucc. plantag. ℥iij, ▽, & decoct. granatorum remedia infallibila eſſe, expreſsè adſeverat. Et *ſect. 4. conſ. 10. Memini*, inquit, *mulierem, quae cum VI. menſes fluxu epatico colluctata eſſet, nec curari poſſet, quodam conſulente, ut manè* ʒj. *pulveris med. cort. fraxini in* ▽ *convenienti ſumeret, quod qvum tertiâ feciſſet vice, fluxum reſtitiſſe.*

Obſtetrix quaedam Caeſarea conjugi meae ſecundinam exſiccatam & pulverriſatã intra corpus exhibuit, cum poſt abortum menſes tàm violenter fluerent, ut nullâ arte cohiberi potuerint, & ſic paulò poſt eam reſtituit. Sed ſi ejus pulveris nimiũ quaepiam ſumſerit, ajunt, eam ſterilem omninò fieri. Haec ex obſervat. *Wolff. Höfferi in Hercule Medico lib. VII. c. 1.*

*Bolus Armeniacus* cum ▽ polygreſt. aut virgâ ſangvineâ exhibitus, aut vino rubro, non nullius habetur efficaciae.

*Eſſentia ſymphyti, Tinctura lap. haematit. Magiſt. teſtar. ovor. oſſ. human.*

*Urticam* pro ſingulari ſecreto venditat *Borellus in obſervat.*

Magnis nonnulli laudibus evehunt pulverem *corticis ovi* ad ʒj. exhibitum in aurora per aliquot dies, & pro ſecreto habent.

Officio

Officio ſuo non deeſſe creduntur, quae ex ſequentibus ſunt compoſita:

℞ Croci ♂ adſtring. magiſt. lap. haematit. a. ℈ß.
C. C. uſti praeparat. ℈j. M. Dividatur in tres partes aequales, in chartis diſtinctis. S. drey anhaltende Pülverlein.

vel

℞ C. C. uſti praeparat. nucis moſchate n. j.
Corall. rubr. ppt. a. ʒj. ſacchari roſat. tabulati ℥ß.
M. F. Tragema. S. gelind Stopf-pülverl. auf vielmahl.

Ad praecavendum hac à causâ abortum in gravidis, ſpecificis adſtringentibus alia quoque foetum corroborantia admiſcenda ſunt.

*Magnif. Dn. D. Rolfincius in ord. & meth. med. ſpec. comment.* praegnanti, cui menſe VII. fluxere menſes, pulverem ſequentem ad ℈j. exhibitum, maximè proficuum fuiſſe adfirmat.

℞ Spir. diamargariti frigidi, ſmaragd. ppt.
de hyacintho a. ℈j. C. C. uſti ppta. ℈ß.
Corall. praeparat. ſacchar. albi ad pondus omnium.
S. Stärck-Pulver auf 1 mahl.

Vel.

℞ Magiſter. ſedativi gr. iij. Pulv. contr. abort. Zwölfferi ℈j.
croc. ♂ adſtring. gr. ij. M. F. Pulvis. Exhibeatur in malvatico.

℞ Conſerv. roſar. rubr. antiqv. Trochiſc. de ſpod.
de terra ſigill. a. ℈ij.
nymph. a. ℥j. ſpec. diamagarit. frig.
ſymphyti ʒVj. diarrhodon. abb. à ʒß.
Condit. berber. ʒij. Tinctur. corallor. ʒj.
carnis cidonior. ℥ß. cum ſir. de roſ. ſicc. q. ſ.
pulv. oſſ. ſep.
F. l. a. Electuar. S. Stärck-Lattwerge 1 Wälſchenüß groß auf 1. mahl.

Rotu-

# ROTULAE.

℞ ſmaragd. praeparat. ℥ß. croci ♂ adſtring. a. ʒß.
ſpir. de hyacintho ʒj. cinamomi acuti,
corall. rubr. praepar. macis a. ℈ij.
ſmaragd. praeparat. ſacch. alb. ſolut. in ▽ plantag.
M. F. Rotulae. D. in ſcatulâ. & aq. roſar. ſ. q. ℥Vj.

S. Kräftige Harn-küchlein auf 1 mahl.

Alii *Aquas minerales acidulas* ⊖*latas, ferratas, vel aluminoſas*, quòd in fluxu diuturniori cohibendo, cauſis ejusdem aufferendis, & viſceribus roborandis plurimùm conferre credantur, magnoperè extollunt.

Palmam hîc praeripere videtur *Tinctura* ♀ ⊖*li Magnif. Dn. Joh. Michaëlis, Med. Doct. & P. P. in Academiâ Lipſienſi, Praeceptoris quondam mei, omni honoris ac reverentiae cultu plurimùm proſequendi.* Quo unico remedio deſperatiſſimas quascunque haemorrhagias ſaepius ſedatas ipſe aliquoties recenſuit.

*Corallia rubra* extolluntur, quod corroborent, & confortent cor, epar, cerebrum, mundificent etiam ſangvinem, ſpirituumque vitalium lumen exaltent.

Neque laude ſuâ deſtituitur Tinctura, cujus apud artifices non una compoſitio reperitur. Fit cum ſpir. ✠, mellis, △ fol. querc. ſucc. citr. ſpir. ⊖li, vini, ℴ citr. & cinamom. Adhibetur etiam Spir. vini ♀riſat. Adduntur & alia ſimplicium genera pro diverſitate ſcoporum morbi, & cauſae varietate.

*Sirup. de corall. Quercet. liqvor. corallorum* ſuam hîc conferunt operam. *Vid. Hartm. in praxi.*

♂ & ⊖lum jure ſingulari motum ſangvinis ferociorem compeſcunt. *Tincturae & croci ex* ♂*te*, infuſum pariter digna omni ſunt commendatione. *Spiritus* ⊖*li* coagulare ſangvinem perhibetur, ſiſtit motum, incraſſando illum, experientia eventui ſubſcribente. Sed diſtingvenda ſunt corpora langventiũ crebroq; ab uſu ejus abſtinendum, obſervatu neceſſarium eſt.

Confugimus etiam ad ANODYNA & NARCOTICA, ſacram veluti ad anchorã. Dari internè h. l. poteſt, *laudan. opiat. & pulv. anodyn. Rolfincii.*

℞ Conſerv. flor. nymph. ſymphyti rubr. a. ℥ß.
laudan. opiat. gr. iij. F. Bolus. S. Nacht-Zucker.

EXTERNA ut *emplaſtra*, *ungventa* &c. non negligenda.

℞ Ungvent. Comitiſſae ℥ß.
°° nuciſtae ℞lati ℈j.
D. in pyxide bracteatâ. S. Rück-Sälblein.

Hoc inungatur pectinis regio ſimul ac dorſum, regioque epatis.

Si deſideratur *Peſſarium*, concinnetur illud ex *fol. plantag. polygonati*, contuſis & cum ovi albumine in formam cilyndraceam redactis. Pro arcano habetur *muſcus*, qui in tegulis antiquis reperitur, ſi cum aceto madefactus pudendis intrudatur.

Emplaſtra *Zacut. Luſit. lib. 3. prax. c. 11.* miris modis in lochiorum nimio profluvio depraedicat, inquiens: Vidi plures, quae, parùm conferentibus auxiliis caeteris, hiſce convaluêre.

| | |
|---|---|
| ℞ °° laurini | laudan. puriſſ. ℥Viij. |
| lil. alb. a. ℥iij. | emplaſt. ſantalin. ℥iß. |
| fol. pulegii ʒß. | ſtyracis calamitae ʒj. |
| matricar. ʒiij. | maſtich. ʒij |
| flor. roſ. rubr. ℥ß. | cerae q. ſ. F. l. a. emplaſtrum. |

Adſervetur in veſicâ. S. Emplaſtrum matricale.

Ευπόϱιστον in Gynaeceis familiare eſſe ex ovis ad duritiem coctis, ſi diſecentur, & calidè axillis ſupponantur, ὡς ἐν παϱόδῳ à *nobiliſſ. ac ampliſſ. Dn. Praeceptore praeſide* adductum nuper obſervavimus in *diſcurſu ad praxin Jonſtonii privato*, ob ſummum quod inde reportamus emolumentum, nunquam ſatis depraedicando.

Laudatur *rad. hyoſciami*, & *plantag.* ſi ſacculo incluſae ſub axillis adfiganrur. De rad. *cyani*, & *lapid. haematit.* idem adfirmatur, ſi in manu detineantur.

BALNEA & INSESSUS parari debent ex decoct. burſ. paſtoris plantag. portulac roſis. myrtill. agrimon. Exthermis refrigerantibus, ut ſunt in Italiâ Calderianae & B. Virginis.

*Alexan-*

*Alexander Maſſaria* crura & coxas aquâ ſimplici & frigidiore lavari experimento probat. Idem veteres Graeci comprobarunt.

*Galenus* in ſimplicium adplicatione permiſcere jubet medicamenta calida vehiculi loco, & ut ad ſitum partis laborantis reſpiciamus. *l. 4 m. m.* Hunc ſequitur *Avicenna*, & ideo calamenthum admiſcere mandat. *Riverius* ante revulſionem totius non adplicanda talia eſſe ſvadet, ne circa uterum ſangvis conſiſtat, & putrefactus inflammationes & tumores inducat.

Apud *Hippocr. lib. de loc. in hom.* fomentorum etiam fit mentio. Ubi ab eodem non tàm humidae, quàm ſiccae intelliguntur, notante hoc *doctiſſ. P. Martiano*, quem adducit *Franciſcus Pera in com.* Verùm aliud eſt fomentum ipſum, & ejus uſus. Fomentum humidum ex adſtringentibus paratum, & cum ſpongiâ admotum, non niſi adſtringere neſcit, ſubditum genitalibus, ut vapor tantummodo locum adfectum attingat, laxare ſolet & emollire.

Si quis plura forſitan de adfectûs hujus curatione deſiderat, & medicamentorum delectum exoptat, illum adire jubemus *Zacut. Luſit. lib. 3. prax. c. 11. Laz. River. l. 9. prax. c. 3. Solenand. conſ. 4. 9. ſ. 4. Senn. l. 4. p. 2. ſ. 2. c. 6. Foreſt. l. 28. obſerv. 11.* ſeqq. *Horſt. l. 1. p. 2. d. morb. mul. Hildan. c. 3. & 5. Job. Hartmann. in Praxi Chimiatricâ.*

## CAPUT DUODECIMUM
## *Diaeteticum aperiendo fontem diſſertationi finem imponit.*

COmmoda demum DIAETAE ratio adjungenda venit, monente *Horat. Augen. tom. 1. epiſt. l. 2. ep. 7.* Sine clavo enim & remis navigat naufragium tandem facturus, qui nullâ victûs ratione obſervatâ Medicinam facere conetur.

Eſtque juxta methodum *nobiliſſ. Rolfincii* adcuratiſſimam, NATURALIS, VITALIS, & ANIMALIS.

NATURALIS DIAETA τὰ προσφερόμενα, ea, quae offeruntur, temperat.

In adſumendis ergo CIBIS & *quantitas* & *qualitas*, *modus*que utendi adcuratè obſervetur.

Quoad *quantitatem* ſvadet *Hippocrates*, tutius eſſe, menſam cum adpetitu relinquere, quàm nimiùm ſeſe implere, ac ſatiari. Quò ſequentibus etiam *Schola Salernitana* reſpicit verſiculis:

— — *Eſuriant, ſitiant, qui rheumata curant.*
*Abſtine, & efficies, quod Medicina nequit.*

Quoad *qualitatem* cibus omni acrimoniâ careat, ſalſedine, atque nimiâ aciditate, concoctionis non ſit difficilis, non vaporoſus, flatulentus, aut excrementitius, ſed cum agreſtâ paretur. *Carnes* in initio mali proſcribantur, utpote tenui victûs rationem excedentes; in declinatione tamen, aut nimio virium lapſu admitti poſſunt, maximè pullaſtrorum gallinaceorum & vitulinae, artuumque extrema. Ex *piſcibus ſaxatiles*, ut lupi, percae, fundi conceduntur, qui alimentum praebent non facilis dumtaxat coctionis, ſed & veſcentibus ſaluberrimum, teſte *Bruyerino d. re cibar. l. 19. c. 4.*

*Fonſeca* panatellam dilaudat in jure pulli, in quo pyri atq; cydonii fruſtula cocta fuerunt. It. Pultes ex oriza & amygd. dulc. confectos. POTUS ad frigiditatem aliquantum inclinet. Vinum rubr. cydoniat. ribium, granator. ▽ chalybeata & hordeata; immo vinum etiam ὀλιγόφορον propinari poterit.

Vitentur cereviſiae foeculentae, nimis calidae & frigidae, nec non vina generoſa.

VITALIS I. *Aërem* purum ac ſerenum praecipit; impurum enim facilè putreſcere, docet *Ariſt. 4. Meteor. 3.* Hinc rectè *Hippocr.* toto ferè *lib. 3. aph.* nos monet, ut aëris inclementias contemplemur, & varias ventorum mutationes inquiramus.

II. *Animi pathemata*, ut iram, triſtitiam, timorem, riſum, ac gaudium nimium cane pejus & angve fugere, & à Veneris uſu, longiori tempore, abſtinere jubet, ne tonum ſpirituum perturbent, ſed potius ita dirigantur, quò vigori ipſorum addant incrementum.

ANIMALIS *ſomni* rationem habet & *vigilarum*, *motus* & *quietis*, *excretorum* & *retentorum*.

SOM-

SOMNO aegrae non indulgeant longiori, quò nimium incaleſcant viſcera; neque VIGILIIS immoderatis, propter nimiam reſolutionem, neque ſtatim poſt adſumtum cibum ante duas tresve horas cubitum petant. Dormiant elevatis nonnihil & contractis cruribus, monente *Aëtio.*

MOTUS nimius maxumo vitetur opere, ne ſangvis fervidior ac concitatior ad partes adfectas ruat, & vires, aliàs ſatis debiles, magìs defatiget.

ALVUS quotidie muneri reſpondeat. Si verò aliquando contingat, ut ſolitae evacuationes ſupprimantur, atque excrementa plus juſtô detineantur, medicamentis ἐκκοπρωτικοῖς natura ad expulſionem erit proritanda, *decoct. fol. ſenae, paſſul. laxat. decoct. prun. dulc.* &c.

Uno verbo: Omnia ita moderentur atque temperentur, ut nullus committatur exceſſus, obſervando praeceptum *Hippocratis*: πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον.

Haec, qualia qualia, pro formandi diſcursûs publici materiâ in medium protuliſſe philiatris p. t. ſufficiant. Si quid humani ſumus paſſi, rogamus, LECTOR BENIVOLE, ut homines & nos, & te eſſe memineris, piſcem ſine ſpinis haut inveniri cogites, noſtraeque Adoleſcentiae ignoſcas, ac faveas. Quod ſuper eſt, ARCHIATRO OPTUMO, MAXUMO, à quo hujus coepti noſtri ſumſimus primordia, in fine quoque conſociatis ſuſpiriis debitas exſolvimus gratias.

*Præ-*

*Præſtantiſſimo*

# DN. SAMUELI OCHLITIO,

Medicinae Cultori ſtrenuo,

*Cathedram Medicam conſcendenti*

FELICITER!

OCHLIZI Medicam tentas animare Cathedram.
Sis, precor, ut Medicæ ſtella coruſca Scholæ.

*Benivolentiæ teſtandæ adponebam*

Joh. Ern. Gerhardus,
SS. Theol. D. & P. P.

---

## *Ad lectorem benivolum.*

ADſpice, quæ ſcripto docilis ſolertia prodat,
Annuus & Medicâ monſtret in arte labor.
OCHLITIUM celebro, quoties hæc ſcripta reſumo,
Laudoque præ reliquis invigilaſſe libris.

μνημοσύνης χάριν
apposuit

PRÆSES.

---

IMbellis ſexûs diſcis ſuccurrere morbis.
Inſtes: certa ferent præmia Apollo, Venus.

Ita Præſtantiſſ. Dn. OCHLITIO, de graviſſimo affectu muliebri publicè diſputanti adcinebat feſt.

Caſpar Poſner, Prof. Publ. ord.

*RIde-*

*RIdere, quotquot ſunt, meritò ſolent*
*Empiricos, plebem ſtolidam ſatis,*
*Qui, fonte morborum neglectâ*
*Sedeq́ꝫ, ſemper eâdem oberrant*
*Chordâ medendi. Tu facis, OCHLITI,*
*Contra, bonis permotus ab auſibus:*
*Id quod labor doctus docet, quô*
*Semina cum reliquis acutè*
*Morbi tui cauſis aperis, ſimul*
*Fidas medendi dans methodos. Tuo*
*Hoc macte conatu: & profectò*
*Magnus eris Medicus futurus.*

M. Matthias Diceſius.

---

VErenda dum reſeras caſto conamine,
Doctoque declaras ſermone, ſequior
Quæ ſæpè ſexus ſuſtinet; non ſupparus
Mentis pudicæ disruptus cenſendus, aut
Violata Caſtitatis jura. Protinus
Laudandus ingenii Tui potius vigor,
In arduis lubenter verſati rebus.
Mactè ergò præclaris conatibus! Decus
Intaminatum Te manet; Venus quoque
Ex voto Adonim quondam exornabit ſuum!

*Præ-Eximio DN. OCHLITIO*
Amico ſuo
*ſuaviſſimo, dilectiſſimo, adjecit.*

M. Jeremias Loſſius, Bornenſ.

---

MAchaon ſtehet da/dein brennendes Gemüthe
Zieht Ihm Beſtürtzung zu/Er nennt Dich ſeinen Sohn/ (Lohn/
und zeigt mit voller Hand der Meditriñen

Die/

Dieweil Jhm ſchon bewuſt/ wie deine erſte Blůthe
Jhr aufgeopffert ſey. Schau Fama iſt bereit/
Und ſchreibet Dich dahin zur greiſen Ewigkeit.
Alſo wolte bey ſeinem hoch-werth-geehrten Freunde
ſchuldigſte gratulation vergnůgen
M. Johannes Reißke/ Geranus.

---

SChau/ Phœbe, deinen Sohn! Schau an ſein klug
Beginnen/
So Er der Welt izt zeigt! Er kåmpfft an Pindus-Ziñen
Mit Fleiß-erhitzter Hand/ Er ſchwingt der Sinnen-Fahn/
Und treibt der Jugend-Kraft nur einzig darzu an;
Denn da wåchſt Ehr und Ruhm. Drum laß Jhn doch beſteigen
Den hőchſtbeliebten Bergk/ nichts wird ſein Hertze beigen/
Biß Er daran geſiegt/ biß Er erlangt den Lohn/
So Jhm vorlångſt gebůhrt. Fahr nur fort/ Muſen-Sohn.
Seinem hőchſtwerthen Freunde und vornehmen
Gőnner ſetzte dieſes wenige eiligſt zu Bezeugung
ſeines aufrichtigen/ treu-beſtåndigen/ und zu ei-
nem weit mehrern hőchſtverbundenen Gemůhts
deſſen treuer
Martinus Dreſſerus, von Eiſenbergk/
der Welt-Weißheit und H. Schrift Befliſſener.

---

OMnibus exhauſtos oſtendis, AMICE, labores,
Splendida dum cathedrae pulpita ſcandis ovans.
Ardua dum tractas, dum profers ardua dextrè.
Indolis eximiae das nova ſigna Tuae.
Macte Tuis donis, ſtrenuo quin macte labore,
Sic Tua tranſibit Fama per ora Virûm.
Samuel Hartmannus, Landsb.
Neo-March. Phil. Stud.

*F I N I S.*